

ستالين

ژباړه: وياړ

ماركسيزم

او

د ژبپوهنې مسئلې

Ketabton.com

جوزوف ستالين

ماركسيزم

او د ژبپوهنې مسئلې

ژباړه: وياړ

ماركسىزم او د ژبپوهنې مسئلې

جوزوف ستالين

ژباړه: وياړ

سمون: زير افغان

برېښنايي خپرېدنه او بياکتنه: زمري ۱۴۰۲

که شه هم د ژبپوهنې اړوند مسائل پېچلې او اړینې اکاډمیکي او تخصصي پوهې ته اړتیا لري، خو ما تر خپله وسه هڅه کړې چې دا ژباړه ساده او د پوهېدو وړ وي. هیله مندیم دا ژباړه د مارکسیزم او د ژبپوهنې د مسئلو په اړه د پوهې په برخه کې گټوره تمامه شي.

لړليک

مارکسیزم او د ژبپوهنې مسئلې.....	۱
د ژبپوهنې ځینې مسئلې.....	۳۵
ملګرو ته ځوابونه.....	۴۴
ملګري سانژيف ته.....	۴۴
ملګرو د. بلکین او س. فورر ته.....	۴۶
ملګري ا. خولوپف ته.....	۴۹

مارکسیزم او د ژبپوهنې مسئلې^۱

د ځوانو ملگرو یوې ډلې له ما غوښتي چې په مطبوعاتو کې د ژبپوهنې د موضوعاتو، په ځانگړې توگه د ژبپوهنې په اړه د مارکسیزم د لیددود په اړه خپل نظر ووايم. زه ژبپوه نه يم او په هیڅ ډول نشم کولای د دې ملگرو غوښتنه، څرنگه چې اړینه ده پوره کړم. خو له مارکسیزم سره د ژبپوهنې او د نورو ټولنیزو علومو په برخه کې آشنایي لرم، نو د همدې لپاره مې منلې چې د ملگرو ځینو پوښتنو ته ځوابونه ووايم.

پوښتنه: آیا دا سمه ده چې ژبه پر بېخبنا ودرېدلې مخبنا ده؟

ځواب: نه، دا سمه نه ده.

بېخبنا د ټولنې د تکامل په یوه ټاکلې پېر کې د هغې اقتصادي جوړښت دی. مخبنا د ټولنې سیاسي، حقوقي، دیني، هنري او فلسفي لیددود رانغاړي او سیاسي، حقوقي او نور سازمانونه د همدې لیددود سره تړاو لري. هره بېخبنا خپله اړونده مخبنا لري. د فئودالي سیستم بېخبنا، خپله مخبنا لري؛ خپل سیاسي، حقوقي او دا ډول نور باورونه او تر څنګ یې خپل اړونده سازمانونه لري. د پانګوالۍ نظام او

---

^۱ د ستالین د «مارکسیزم او د ژبپوهنې مسئلې» تر عنوان لاندې مقاله د ۱۹۵۰ کال د جون په ۲۰ مه په پراودا کې خپره شوه. مخکې له دې په پراودا کې د شوروي د ژبپوهنې د مسئلو په اړه بحث پیل شوی و. دا مقاله د ملګري ستالین لخوا د شوروي د زده کړیالانو یوې ډلې په ځواب کې لیکل شوې، چې د بحث په اړه یې له هغه پوښتنې کړې وې. په پراودا کې لادمخه دا مقالې خپرې شوې وې: «د ماتریالیستي ژبپوهنې بهیر» (د بولوخوسکي د علومو اکرايینی اکاډیمي د غړو لیکنه)، «د روسي د ژبپوهنې تاریخ او د مار ټئوري» (د نیکیفوروف لیکنه) «د ژبې د طبقاتي ځانګړتیا مسئلې» (د کودریتستف لیکنه) او نورې.

همدا ډول د سوسيالیستي نظام بېخناوې هم خپلې مخبناوې لري. د بېخنا د بدلون یا نابودۍ سره اړونده مخبنا یې هم بدلیږي یا نابودیږي، څرنگه چې د نوې بېخنا له پیدا کیدو سره نوې مخبنا راپیدا کیږي.

د پورتنیو توضیحاتو په رڼا کې ویلی شوو چې ژبه له مخبنا سره له ریښې توپیر لري. د بېلگې په توګه د روسیې ټولنه او روسي ژبه په پام کې ونیسئ. په تېرو دېرشو کلونو کې د روسیې د پانګوال سیستم بېخنا پڼګه او نوې سوسيالیستي بېخنا جوړه شوه. له دې سره سم د پانګوالۍ نظام پر بېخنا ولاړه مخبنا نابوده او نوې مخبنا رامنځته شوه، چې له سوسيالیستي نظام سره متناسبه وه. له دې بدلون سره پخوانیو سیاسي، حقوقي او نورو بنسټونو خپل ځایونه نویو سوسيالیستي بنسټونو ته ورکړل، خو له دې ټولو سره، روسي ژبه اساساً همغسې پاتې شوه څنګه چې د اکتبر انقلاب دمخه وه.

آیا روسي ژبه په دې موده کې بدله شوې؟ هو، تر یوې اندازې پورې د روسي ژبې قاموس بدل شوی، یو شمېر نوي لغاتونه او اصطلاحات چې د نوي سوسيالیستي تولید، د نوي دولت، د نوي سوسيالیستي کلتور، د نویو ټولنیزو اړیکو او اخلاقیاتو له رامنځته کیدو او همدا ډول د تکنالوجۍ او علومو له تکامل سره یې تړاو درلود، په قاموس کې زیاتې شوې؛ د ځینو لغتونو او اصطلاحاتو ماناګانې بدلې شوې، نوي مفهومونه یې پیدا کړل او یو شمېر زړې کلیمې له قاموس څخه حذف شوې. خو د پانګوالۍ د بېخنا تر ښکېلو وروسته د روسي ژبې د کلیمو اصلي زېرمه او ګرامري سیستم، چې د ژبې اساس جوړوي، په اصلي بڼه پاتې او له مهم بدلون پرته د اوسنۍ روسي ژبې اساسي بنسټ جوړوي. د یادونې وړ ده چې په دې موده کې د کلیمو نوې اصلي زېرمه او نوې ګرامري سیستم نه دې رامنځته شوی.

دا سمه ده چې مخبنا د ببخبنا محصول دی، خو دا قطعاً په دې مانا نه ده چې مخبنا دې یوازې د خپلې ببخبنا، د طبقاتو د برخلیک او د سیستم د ځانگړتیاوو منفعله، شنه او بې پره منعکس کوونکی وي. برخلاف د دې، مخبنا له پیدایښت سره سم د یوه اغېزناک ځواک په ډول له ببخبنا سره په فعاله توگه مرسته کوي چې خپله بڼه ومومي او پیاوړي شي. مخبنا له نوي سیستم سره کمک کوي چې زړه ببخبنا او زاړه طبقات له مینځه ويسي.

له دې پرته بله لاره نشته. مخبنا د ببخبنا په وسیله د دې لپاره رامینځته کېږي چې ببخبنا ته خدمت وکړي، ورسره په فعاله توگه مرسته وکړي چې خپله بڼه پیدا او پیاوړي شي او د مریژنې ببخبنا او د هغې اړوندې زړې مخبنا د نابودۍ لپاره په فعاله ډول وجنګیږي. که مخبنا له دې کمکي رول څخه ډډه وکړي او د خپلې ببخبنا د فعال مدافع پړخای شند دریغ ونیسي او د ټولو طبقاتو په وړاندې یو شان چلند ته مخه کړي، د مخبنا په توگه به خپله ځانگړنه له لاسه ورکړي او نوره به مخبنا ونه گڼل شي.

ژبه د همدې لپاره له مخبنا سره د بنسټه توپیر لري. ژبه په یوې خاصې ټولنه کې د یوې نوې یا زړې ببخبنا زېږنده نه ده. ژبه د پېړۍ پېړۍ تاریخي بهیرونو او په هغه کې د شته ببخبناوو د تاریخ محصوله ده. ژبه یوازې د یوې طبقې لخوا جوړه شوی نه ده، بلکې د ټولنې لخوا، د ټولنیزو طبقاتو لخوا او د سلگونو نسلونو د هاند او زیار پایله ده. ژبه یوازې د یوې ځانگړې طبقې د اړتیاوو د پوره کولو لپاره نه ده رامینځته شوی، بلکې د دې لپاره رامینځته شوی چې د گردې ټولنې او د ټولو ټولنیزو طبقاتو اړتیاوې پوره کړي. د همدې لپاره ژبه د یوې ټولنې لپاره، د ټولنې غړو لپاره او د ټولو خلکو لپاره د مشترکې ژبې په توگه رامینځته شوې ده. سربېره په دې، د خلکو تر مینځ د اړیکو د وسیلې په توگه د ژبې دنده، یوې طبقې ته خدمت او د نورو طبقاتو

خپل نه، بلکې ټولنې او ټولنيزو طبقاتو ته په مساوي ډول خدمت دی. دا ښکاره کوي، چې ژبه زاړه او مړيزن سيستم ته، نوي او غوړېدونکي سيستم ته؛ زړې بېخينا او نوې بېخينا ته او زېښناکگرو او زېښناک کېدونکو ته په مساوي ډول خدمت کوي.

ښکاره ده چې روسي ژبه د اکتبر انقلاب دمخه د روسيې پانگوالۍ او همدا ډول د بورژوايي فرهنگ په چوپړ کې وه، څرنگه چې نن د روسيې د سوسياليستي ټولنې د نظام او کلتور په خدمت کې ده. ورته خبره د شوروي اتحاد د نورو ژبو لکه اوکرايني، بلاروسي، ازبکي، کازاخي، گرجي، ارمني، استونيایي، ليتوني، ليتوانيایي، مالداوي، تاتاري، آذري، باشکیراني، ترکمني او نورو په اړه هم سمه ده. دې ژبو د يادو ملتونو پانگوال زاړه نظام ته خدمت کاوه، څرنگه چې اوس نوي سوسياليستي سيستم ته خدمت کوي. همدا د ژبې دنده ده.

ژبه د همدې لپاره رامینځته شوی او شتون لري چې د ټولنې په چوپړ کې وي، د خلکو تر مینځ د اړیکو د وسيلې په توگه عمل وکړي، ټولنې ته عامه وي او د واحدې ژبې په توگه ټولو ته پرته له دې چې طبقاتي وضعیت يې په پام کې ونيسي په مساوي ډول خدمت وکړي. که چيرې يوه ژبه د خلکو لپاره د عامتيا ځانگړنه له لاسه ورکړي او د يوې ټولنيزې ډلې په خپلو سره د بلې ټولنيزې ډلې ملاتړ غوره وگڼي، خپل اهميت له لاسه ورکوي او نوره د اړیکو د وسيلې په توگه د خلکو تر مینځ نه کارول کيږي. دا ډول ژبه د ځينو ټولنيزو ډلو تر مینځ د مخصوصو اصطلاحاتو بڼه مومي، چې برخليک يې تري تم کېدل او نابودېدل دي.

که ژبه له يوې خوا له بېخه له مخبنا سره توپير لري، له بلې خوا د توليدي وسايلو او ماشينونو په څېر خپل نقش لوبوي. څنگه چې توليدي وسايل او ماشينونه پانگه

وال سیستم او سوسیالیستی سیستم ته یو شان خدمت کوي، ژبه کټ مټ دغه شان خدمت کوي.

ښایي زیاته کړم چې مخبنا د یو ټاکلي تاریخي پېر او په دغه تاریخي پېر کې د ټاکلي فعالې اقتصادي بېخبنا محصوله ده. د همدې لپاره د مخبنا عمر لنډ او موجودیت یې د بېخبنا له شتون سره تړاو لري. د بېخبنا له نابودۍ او پوپنا کېدو سره د هغه اړونده مخبنا هم محوه او له مینځه ځي. خو د مخبنا په خلاف، ژبه د یو شمېر پرله پسې تاریخي پېرونو محصوله ده چې په دې بهیر کې یې خپله بڼه موندلې، بډایه شوی، پرمختګ یې کړی او له روانتیا برخمنه شوې ده. د همدې لپاره ژبه د هر ډول بېخبنا او مخبنا په پرتله له اندازې زیات عمر کوي. د تاریخ په اوږدو کې د یوې بېخبنا او هغې پورې د اړوندې مخبنا راپیدا کېدل او پوپنا کېدل څه، چې ان د څو بیخبناوو او اړوندو مخبناوو پیدایښت او تری تم کېدل هم لامل شوي نه دي چې یوه ټاکلې ژبه دې له مینځه لاړه شي. د هغه ګرامري جوړښت محوه شي او په ځای یې یوه نوې ژبه د کلیمو له نوې زېرمې او نوي ګرامري سیستم سره رامینځته شي.

د پوشکین له مړینې څه باندې سل کاله تېرېږي. په دې موده کې دوه نظامونه، فنډوالي او پانګوالي په روسیې کې نابود شوي او سوسیالیستي نظام د درېم نظام په توګه رامینځته شوی. دوه بېخبناوې له خپلو مخبناوې سره پوپنا شوي او د سوسیالیزم نوې بېخبنا له خپلې اړوندې مخبنا سره رامینځته شوې ده. که په دې موده کې روسي ژبه د بېلګې په توګه وګورو، کوم بنسټیز بدلون په کې نه دی راغلی. د اوسنۍ عصري روسي ژبې جوړښت د پوشکین له ژبې سره ډېر کم توپیر لري.

نو بيا پوښتنه دا ده چې په دومره موده کې په روسي ژبه کې څه بدلون راغلی؟ په دې موده کې د روسي ژبې د لغتونو قاموس بډايه شوی، زيات شمېر زاړه لغتونه له قاموس څخه ايستل شوي، د يو شمېر زياتو کليمو ماناگانې بدلې شوي او د ژبې گرامري جوړښت پياوړی شوی دی. خو په دې پوهېږو چې د پوښکين د ژبې جوړښت، گرامري سيستم او د کليمو اصلي زېرمې لا د عصري روسي ژبې بنسټ جوړوي.

رښتيا څه اړتيا ده چې د هر انقلاب وروسته د شته ژبې جوړښت، گرامري نظم او د کليمو زېرمه نابوده او د هغه پر ځای نوي څه وکارول شي؛ هغه څه چې له مخبنا سره کيږي؟ څه گټه لري چې «اوبه»، «ځمکه»، «غر»، «ځنگل»، «کب»، «سړی»، «قدم وهل»، «تر سره کول»، «توليدول»، «سوداگري» او . . . لپاره «اوبه»، «ځمکه»، «غر» او . . . کليمې ونه کاروو او پر ځای نوې کليمې وکاروو؟ څه گټه لري چې په ژبه کې د لغتونو ادلون - بدلون او په جملو کې د کليمو ترکيبول د اوسني گرامري سيستم له مخې ونشي او بېخي نوی گرامر رامینځته شي؟ په يوه ژبه کې د داسې يو اساسي بدلون گټه به انقلاب ته څه وي؟ په توليز ډول هيڅ مهمه چاره په تاريخ کې بې له ځانگړې اړتيا نه پېښېږي. نو په داسې حال کې چې شته ژبه او جوړښت يې د نوي سيستم له اړتياوو سره په اساسي ډول اړخ لگوي، بيا ژبني انقلاب ته څه اړتيا ده؟ په ټولنه کې د مولده ځواکونو د آزاد پرمختگ لپاره بنايي او کېدای شي چې زړه مخبنا د څو کلونو په ترڅ کې نابوده او نوې مخبنا يې ځای ونيسي، خو څنگه کېدای شي د څو کلونو په ترڅ کې شته ژبه نابوده او په ځای يې نوې ژبه رامینځته کړو، پرته له دې چې ټولنيز ژوند گډوډ او

ټولنه د شيندلو له گواښ سره مخ كړو؟ پرته له دُن كيشوته څوك دغه دنده په غاړه اخلې؟!^۲

د دې پوښتنې په پای کې د مخبنا او ژبې تر مینځ یو بل اساسي توپیر ته اشاره کوو: مخبنا په مستقیم ډول د تولید او د انسان له تولیدي فعالیتونو سره اړیکه نلري او یوازې د اقتصاد او ببخبنا د لارې له تولید سره غیرمستقیمه اړیکه لري. د همدې لپاره مخبنا نشي کولای په مولده ځواکونو کې بدلون ژر او په مستقیم ډول منعکس کړي، بلکې په ببخبنا کې له بدلون وروسته دې بدلون ته انعکاس ورکولی شي. دا په دې مانا ده، چې د مخبنا د کړنې ډگر کوچنی او محدود دی.

ژبه د مخبنا په عکس د انسان له ټولو تولیدي فعالیتونو سره سیده اړیکه لري. نه یوازې د انسان له تولیدي فعالیتونو، بلکې د انسان د کاري چاپیریال له ټولو اړوندو کړنو سره، له تولید څخه تر ببخبنا او له ببخبنا څخه تر مخبنا پورې اړیکه لري. د همدې لپاره ژبه په تولید کې بدلونونه ژر او په سیده توگه منعکسوي بې له دې چې ببخبنا کې بدلونونه ته په تمه پاتې شي. نو ځکه وایو چې د ژبې د عمل ډگر، چې د انسان د کړنو ټولې برخې رانغاړي، د مخبنا په پرتله ډېر پراخه، هر اړخیزه او تقریباً نامحدود دی.

دا چې ولې ژبه او ترجیحاً د ژبې لغوي زېرمه په دایمي ډول بدلون مومي، لامل یې د ژبې د عمل ډگر او مستقیمه اړیکه ده. د صنعت او کړنې، د سوداګرۍ او

---

^۲دُن کیشوت (Don Quixote) چې په اسپانیایي کې ورته دُن کیشوته وایي، د اسپانیایي لیکوال سروانتس ساوډرا (۱۵۴۷-۱۶۱۶) لیکلې رمان دی، چې یو پخوانی رمان گنل کیږي. دُن کیشوته د هغه چا ژوند انځوروي چې له ظلم او ستم څخه د خلکو د ژغورنې په پار تخیلي چلند لري او داسې عجیبې کړنې کوي چې د خلکو له ملنډو سره مخ کیږي. پښتو. ژ.

ترانسپورت، د تکنالوجی او ساینس دوامداره تکامل دا اړینوي چې ژبه خپله لغوي زېرمه له نویو کلیمو او اصطلاحاتو سره پیاوړي کړي څو هغه اړتیاوې چې دا برخې یې د کارولو لپاره لري، پوره شي. ژبه په مستقیم ډول دا نوې اړتیاوې منعکسوي او خپله لغوي زېرمه له نویو کلیمو سره پیاوړی او خپل ګرامري سیستم بشپړوي.

نو پایله دا چې:

۱. یو مارکسیست، ژبه د ببخنا، مخبنا نه ګڼي؛

۲. له مخبنا سره د ژبې معشوشول ستره تېروتنه ده.

پوښتنه: آیا دا سمه ده چې ژبه پخوا طبقاتي وه او له دې وروسته به هم طبقاتي وي او په ټولنه کې داسې یوه واحده او مشترکه ژبه شتون نلري، چې غیر طبقاتي وي او ټول خلک یې ګډه ژبه وګڼي؟

ځواب: نه، دا سمه نه ده.

د دې موضوع په پوهېدو کې کومه ستونزه نشته چې په کومو ټولنو کې چې طبقات شتون نلري، هلته اصلاً د طبقاتي ژبې خبره مطرح کېدای هم نشي. د لومړني کمون په طایفه ای ټولنه کې طبقات موجود نه وو او طبقاتي ژبې هم شتون نه درلود او ټولني یوه واحده او مشترکه ژبه درلوده. د لومړني کمون په ګډون د انساني ټولنو لپاره د ژبې لپاره طبقاتي مفهوم کارول له کلیماتو سره هغه لوبه ده چې ردولو ته یې اړتیا نشته. دا به ډېر ساده توب وي چې وغواړو له کلیمو سره په لوبېدو د طبقې مفهوم د ژبې په ګډون پر هر څه وتیو. له طایفه ای ژبو تر قبیله ای ژبو، له قبیله ای ژبو تر ملیتونو ژبو او له ملیتونو ژبو تر ملتونو ژبو پورې د ژبې وروستی تکامل ښکاره کوي چې ژبه د اړیکو د وسیلې په توګه د هرې ټولنې خلکو

ته بی له دې چې ټولیز وضعیت یې په پام کې ونیسي، په مساوي ډول خدمت کړی او دا خدمت یې د خپل تکامل په هر پړاو کې تر سره کړی دی.

دلته مې موخه د مریټوب پېر یا د منځنۍ پېړۍ له امپراتوریو نه دی. په دې پېر کې د کورش او سکندر او سزار او شارلماني امپراتوریو کوم اقتصادي بنسټ نه درلود او پوځیان یې بی ثباته او اداري سازمانونه یې لنډمهاله وو. په دې امپراتوریو کې واحدې او گډې ژبې شتون نه درلود، چې ټول خلک ورباندې پوه شي. دا امپراتورې د قبیلو او ملیتونو هغه گډوله وه، چې هر یو یې ځانگړی ژبه او د ژوندانه خاصه طریقه لرله. نو موخه مې دا امپراتورې او یا ورته نور نظامونه نه دي، بلکې هغه قبیلې او ملیتونه دي چې د دې امپراتوریو په مینځ کې او یا د هغوی د یوې برخې په توگه یې خپل اقتصادي بنسټونه او ځانگړی لرغوني ژبې درلودی. تاریخ وایي چې د دې قبیلو او ملیتونو ژبې طبقاتي ژبې نه وی او د یادو قبیلو او ملیتونو ټول وگړي ورباندې پوهیدل.

البته د دې ژبو تر څنګ گړدودونه او سیمه ایزې ژبې هم موجودې وي، چې د قبیلو او ملیتونو د مشترکې او واحدې ژبې تر اېل لاندې وې. مشترکې ژبې، دا گړدودونه او سیمه ایزې ژبې اېلولې.

وروسته دپانگوالۍ د راڅرگندیدو او د فئودالي سیستم د نابودۍ او د ملي بازارونو له پیدایښت سره، دا منفرد او بېلابېل ملیتونه په واحدو ملتونو بدل شول او د ملیتونو ژبې د ملتونو په ژبو واوښتی. تاریخ روښانوي چې ملي ژبې طبقاتي ژبې نه وی، بلکې هغه مشترکې ژبې وی چې د یو ملت ټول وگړي ورباندې پوهېدل او د ملتونو واحدې ژبې گڼل کېدې.

دا خبره مو ياده کړه، چې ژبه د خلکو د اړیکو د وسیلې په توګه د یوې ټولنې ټولو طبقاتو ته په مساوي ډول خدمت کوي او په دې ډول د طبقاتو په وړاندې بې پرې ده. خو خلک، بېلابېلې ټولنیزې ډلې او طبقات د ژبې په وړاندې بې پرې چلند نه لري. دوی کونښ کوي د خپلو ګټو لپاره ژبه وکاروي او د خپل پور د لغتونو ځانګړې زیرمې، ځانګړې اصطلاحات او ځانګړې عبارتونه پر مشترکې ژبې وتیي. د شتمنو طبقاتو لوړ قشرونه، په ځانګړې توګه اریستوکراتیک اشرافیت او د بورژوازی پورتنی پوړونه چې ځانونه یې له خلکو جلا کړي او له خلکو کرکه لري هڅه کوي د «طبقاتي» ګرډودونو، ځانګړې اصطلاحاتو او د بډایې ډلې د «ژبې» په رامینځته کولو سره په دې برخه کې هم ځانونه له خلکو جلا کړي. دا ګرډودونه او ځانګړې اصطلاحات اکثراً په ادبیاتو کې په غلطه د ژبې په توګه پېژندل کېږي او د «اشرافیت ژبې» یا د «بورژوازی ژبې» په وړاندې د «پرولتاریا ژبه» یا د «بزرګانو ژبه» یادېږي. د همدې لپاره په ډېرې حیرانتیا وینو چې ځینې ملګري دې پایلې ته رسېږي چې ملي ژبه یوه افسانه او خیال دی او په واقعیت کې یوازې طبقاتي ژبه شتون لري.

زما په باور دا پایله بېخي غلطه ده. آیا دې ګرډودونو او ځانګړو اصطلاحاتو ته ژبه ویلی شوو؟ هیڅکله نه! ځکه: لومړی، دا ګرډودنه او ځانګړې اصطلاحات خپل ګرامري سیستم او اساسي لغوي زېرمې نه لري، دا دواړه له ملي ژبې پور اخلی. دوېم، د دغه ګرډودونو او ځانګړو اصطلاحاتو ساحه ډېره محدوده ده. یوازې د معینې طبقې په اعیان پور کې کارول کېږي او په ټولنه کې د عامو انسانانو تر مینځ د اړیکو د وسیلې په توګه وړتیا نلري. نو بیا دا ګرډودونه او د یو خاص پور ځانګړې اصطلاحات څه لري؟ دا د ځانګړو کلیمو هغه ټولګه ده چې د اشرافیت او د بورژوازی د عیان پور ذوق منعکسوي؛ یو شمېر ټاکلي اصطلاحات او عبارات دي چې په نږه توب او مودبانه ادا ځان بېلوي او د ملي ژبې له «زېږو»

اصطلاحاتو او عبارتو پاک دي. بالاخره يو ټاکلی شمېر بهرني لغتونه هم احتوا کوي. خو ټول بنسټونه، د لغاتو ټاکنده برخه او گرامري جوړښت له عامې ژبې، له ملي ژبې څخه په پور اخلي. له همدې کبله دا گړدودنه او اصطلاحات د عامې ملي ژبې فرعي څانگې دي، چې له هر راز ژبني استقلال بي برخې او په انحطاط محکومي دي.

داسې باور چې کېدای شي دا گړدودونه او ځانگړي اصطلاحات په يوې خپلواکې ژبې بدل او د دې جوگه شي چې ملي ژبه ځنډې ته کړي او د هغې ځای ونيسي، د تاريخي ليددود هېروونه او د مارکسيستي دريځ د پرېښودنې په مانا ده.

ځينې د مارکس د «سپيڅلي ماکس» په نامه ليکنه راوړي چې وايي بورژوازي «خپله ژبه» لري چې د «بورژوازي محصوله»^۳ او په سوداگريز روح سمباله ده. يو شمېر ملگري دا عبارت رانقلوي چې ثابته کړي چې مارکس د ژبې پر «طبقاتي ځانگړتيا» باور درلود او واحده ملي ژبه يې ردوله. که دا ملگري منصفانه چلند کوي، نو بايد د مارکس د همدې مقالې يوه بله برخه رانقل کړي چې هلته مارکس د ملي ژبو د رامینځته کېدو پر لارو چارو غږيږي او وايي چې «د اقتصادي او سياسي تمرکز په پايله کې بېلابېل گړدودونه په واحده ملي ژبه کې راغونډ شول».

۴

---

^۳ کارل مارکس او فرديريش انگلس، آثار، برلين، ۱۹۵۸، دريم ټوک، مخ ۲۱۲.

^۴ هماغه اثر، مخونه ۴۱۱-۴۱۲.

مارکس د ژبې د اعلیٰ بڼې په توګه پر واحدې ملي ژبې باور درلود چې ګردودونه د ژبې د ادنی بڼې په توګه اېلوي.

هغه ژبه چې مارکس یې د بورژوازي ژبه ګڼي او وايي چې «د بورژوازي محصوله ده» څه کېدای شي؟ آیا مارکس دا ژبه هغه ملي ژبه ګڼله چې خپل خاص ژبني جوړښت لري؟ آیا موخه یې همداسې یوه ژبه وه؟ ښکاره ده چې نه! مارکس یوازې غوښتل ووايي چې بورژوازي واحد ملي ژبه له خپلې سوداګریزې خاصې صنفی ژبې سره ککړوي؛ یا په بله وینا بورژوازي خپل خاص سوداګریز صنفی اصطلاحات لري.

داسې ښکاري چې دې ملګرو د مارکس خبرې تحریف کړي. دوی بې له دې چې د موضوع منځپانګه وڅېړي، د مارکس خبرې نه د یو مارکسیست په توګه بلکې د یو دکماتیسټ په توګه رانقل کړي دي.

«په انگلستان کې د کارګرې طبقې وضعیت» تر عنوان لاندې د انگلس لیکنه، هغه بله سرچینه ده چې د سند په توګه کارول کیږي. انگلس لیکي چې په بریتانیا کې «... کارګر طبقه ورو ورو د انگلستان له بورژوازي څخه په یو جلا ملت بدلېږي» او «کارګران له بورژوازي څخه په جلا ګردود خبرې کوي، بېل اند او نصب العین لري، دودونه او اخلاقي آرونه یې توپیر لري، همدا ډول د دین او سیاست په اړه دريځ یې هم له بورژوازي سره توپیر لري.»^۵ ځینې ملګري له دې مقالې داسې استنباط کوي چې ګواکې انگلس د عامې ملي ژبې اړتیا ردوي او د ژبې پر «طبقاتي ځانګړتیا» باور لري. سمه ده چې انگلس دلته له ګردودونو غږېږي

---

^۵ هماغه اثر، مخونه ۴۱۱-۴۱۲.

نه له ژبو؛ خو په دې بشپړې پوهېدنې سره چې ګرډودونه د ژبې د څانګو په توګه د ملي ژبې ځای نیولی نشي. خو څنگه چې ښکاري دا ملګري د ژبې او ګرډود تر مینځ له شته توپیر سره کومه لېوالتیا نلري.

ښکاره ده چې دا نقل قول د پورتنۍ ادعا لپاره مناسب نه دی. ځکه انگلس دلته د «طبقاتي ژبې» په اړه نه غږېږي، بلکې له طبقاتي فکر، نصب العین، دود، اخلاقي معیار، دیني دريځ او سیاست څخه خبرې کوي. دا بېخي سمه ده چې د بورژوازي او پرولتاریا فکرونه، نصب العینونه، دودونه، اخلاقي آرونه، دیني او سیاسي دریځونه له یو بل سره مخالف دي. خو دا توپيرونه د واحدې ملي ژبې او د ژبې له «طبقاتي ځانګړتیا» سره څه تړاو لري؟ آیا په ټولنه کې د طبقاتي تضاد شتون، کولای شي د ژبې د «طبقاتي ځانګړتیا» د ادعا په ملاتړ او د واحدې او ملي ژبې د اړتیا د ردونې په پار کارنده تمام شي؟ مارکسیزم سره له دې چې په ټولنه کې پر طبقاتي تضادونو کلک باور لري، خو مشترکه ژبه د ملت جوړونې یوه بنسټیزه ځانګړنه ګڼي. آیا ملګري دا مارکسیستي تز قبلوي؟

د لافارګ^۶ وینا هم راخیستل کېږي چې هغه په («فرانسوي ژبه: له انقلاب مخکې او وروسته») رساله کې د ژبې «طبقاتي ځانګړتیا» منلی او د ټولو خلکو لپاره یې د مشترکې ملي ژبې اړتیا رد کړې ده. دا سمه نه ده. لافارګ په حقیقت کې د «اشرافو» یا د «نجباوو ژبې» او د هغوی د بېلابېلو ډلګیو له «ځانګړو اصطلاحاتو»

---

^۶ پل لافارګ (۱۸۴۲-۱۹۱۱) د فرانسې او د نړیوال کارګري غورځنګ یو اوڅار فعال او یو فوق العاده مارکسیست مروج او مبلغ و. لافارګ د فرانسې د کارګرانو ګوند یو تن بنسټ ایښودونکی و، د مارګس او انگلس شاګرد او نزدی کس او همدا ډول د مارګس د لور (لورا) خاوند و.

خبره کوي. خو دا ملگري هېروي، لافارگ چې د ژبې او د ځانگړو اصطلاحاتو تر مينځ له توپير سره لېوالتيا نه درلوده، په يو ځای کې گډودونه «ساختگي ژبه» او په بل ځای کې يې «د ځانگړي پور اصطلاحات» يادوي. يقيناً هغه په خپلې رسالې کې ويلي دي، چې «ساختگي ژبه، چې اشرافيان له نورو بېلوي. . . له هغې ژبې رامېنځته شوی چې د ټولو خلکو لپاره مشترکه ده، هغه ژبه چې هم بورژوازي ورباندې خبرې کوي او هم صنعتگران، هم ښاريان ورباندې غږېږي او هم کليوال».

له دې سره لافارگ ته د هغې مشترکې ژبې شتون او اړتيا څرگنده ده، چې د ټولو خلکو لپاره د پوهېدو وړ وي. هغه په دې ښه پوهېږي چې د «اشرافو ژبه» او نور گډودونه او ځانگړي اصطلاحات د ټولو خلکو د مشترکې ژبې تابع دي او له ملي ژبې سره تړاو لري. نو د ژبې د «طبقاتي ځانگړتيا» د اثبات لپاره د سرچينې په توگه د لافارگ کارول، يوه بابزه هڅه ده.

همدا ډول په دې حقيقت استناد کېږي، چې يو وخت په انگلستان کې فنوډالانو «د څو پېړۍ لپاره» په فرانسوي ژبې خبرې کولې، حال دا چې د خلکو ژبه انگليسي وه. له دې استناد سره هڅه کېږي چې د ژبې د «طبقاتي ځانگړتيا» د ادعا د ثابتولو او د ملي مشترکې ژبې د اړتيا له شتون سره د مخالفت لپاره گټه واخيستل شي. خو دا د دليل پر ځای ډېره کيسې ته پاتې کېږي! اول، خو دغه وخت ټولو فنوډالانو په فرانسوي ژبې خبرې نه کولې، بلکې د انگلستان فنوډالې طبقې يوې کوچنۍ اعيانې برخې چې په دربار او د دربار په سياسي غونډو کې گډون کاوه، په فرانسوي خبرې کولې. دويم، دا کومه «طبقاتي ژبه» نه وه چې دوې ورباندې غږېدل، بلکې هغه عادي فرانسوي ژبه وه چې ټولو فرانسويانو ورباندې خبرې کولې. درېم، په دې پوهېږو چې د وخت په تېرېدلو سره دا

فرانسوي ژبه پرته له دې چې کومه نښه پرېږدي ورکه شوه او ځای یې انگلیسي ژبې ونيو، چې د ټولو خلکو لپاره مشترکه ژبه وه. آیا دا ملگري گمان کوي چې انگلیسي فوډالانو «د بېړۍ بېړۍ لپاره» د ژباړونکو له لارې د انگلستان له خلکو سره اړیکې ټینګولې؟ دوې انگلیسي نه کاروله؟ آیا دا ملگري گمان کوي چې دغه وخت د انگلستان خلکو لپاره مشترکه ژبه موجوده نه وه او په انگلستان کې فرانسوي ژبه داسې ژبه وه چې د واکمنې ټولنې له ژبې سره یې توپیر درلود او یوازې د انگلستان د اشرافیت په ترلي چاپېریال کې کاریدله؟ څرنگه یو څوک کولای شي په داسې یو ډول «استدلالونو» چې کیسې ته ورته دي، د ټولو خلکو لپاره د مشترکې ژبې شتون او اړتیا رد کړي؟

کله چې په روسیې کې اشرافیت واکمن و، د تزار درباریان او چارواکي فرانسوي ژبې ته لېوال شوي وو. دوې ویار گڼلو چې په روسیې ژبه د خبرو پر مهال، فرانسوي گڼه کړي او یا هم روسیې په زیره فرانسوي لهجه تلفظ کړي. آیا دا په دې مانا ده، چې دغه وخت په روسیې کې ټولو وگړو ته د پوهېدنې وړ روسیې ژبه موجوده نه وه؟ آیا د ټولو خلکو لپاره عامه ژبه، یوازې یو خیال او «طبقاتي ژبه» یو حقیقت و؟

زموږ ملگري دلته لږ تر لږه دوې تېروتنې کوي:

لومړۍ تېروتنه دا ده چې ژبه له مخبنا سره مغشوشوي. دوې فکر کوي څنگه چې مخبنا طبقاتي ځانگړتیا لري، نو ژبه هم د دې په ځای چې د ټولو وگړو لپاره عامه وي، باید یوه طبقاتي ژبه وي. مخکې مې وویل چې ژبه او مخبنا دوه جلا مفهومونه دي او یو مارکسیست دا دواړه نباید گډوډ کړي.

دويمه تېروتنه دا ده چې د بورژوازي او پرولتاريا تر مينځ د گټو اختلاف او د دوې تر مينځ شديد طبقاتي تضاد؛ د ټولنې د غيرمتجانس کېدو په مانا گڼي، چې په کې د متضادو طبقاتو تر مينځ هر ډول اړيکې شلېږي. دوې باور لري څنگه چې نوره واحده ټولنه نشته او ټولنه په طبقاتو وېشل شوی، نو د ټولنې واحدې ژبې، ملي ژبې ته هم اړتيا نشته. دوې وايي چې واحده اجتماع ونلرو نو د ټولو وگړو لپاره عامه ژبه نلرو، ملي ژبه نلرو؛ څه چې پاتې کيږي يوه طبقاتي ټولنه او «طبقاتي ژبه» ده.

طبيعي خبره ده چې هره «طبقاتي ژبه» بايد خپل «طبقاتي» گرامر ولري: «پرولتاريایي» گرامر يا «بورژوايي» گرامر. داسې گرامرونه چيرې دي؟ د داسې گرامرونو نشتون زموږ ملگري نه اندېښمنوي، ځکه باورمن دي چې دا ډول گرامرونه به د وخت په تېرېدلو راڅرگند شي.

يو وخت زموږ په هيواد کې داسې «مارکسيستان» هم ول چې د اکتوبر له انقلاب وروسته يې ټينگار کاوه، چې د ريل کومې پټلۍ چې پاتې دي هغه بورژوايي پټلۍ دي او موږ مارکسيستانو ته نه ښايي چې ويې کاروو او بايد ږنگې او پر ځای يې «پرولتاريایي» پټلۍ جوړې کړو. داسې کسان بايد «سمخ مېشت» ونومولی شي!

ښکاره ده چې د ټولنې، د طبقاتو او د ژبې په اړه دا ډول وروسته پاتې انارشېستي نظر له مارکسيزم سره هېڅ ډول تړاو نلري. خو دا ډول نظر لا زموږ د ځينو سرگردانو ملگرو په مغزو کې خپل ځای لري.

دا خبره سمه نه ده چې د سختې طبقاتي مبارزې د شتون له کبله ټولنه په داسې طبقاتو وېشل شوی چې په يوې واحدې ټولنې کې له يو بل سره هېڅ ډول اقتصادي اړيکې لرلی نشي. برعکس، تر هغه چې پانگوالي ادامه لري، بورژوازي او پرولتاريا به د پانگوال نظام د اجزاو په توگه له يو بل سره په ټولو اقتصادي

فعالیتونو کې اړیکې ولري. بورژوازي نشي کولای خپل ژوند ته ادامه ورکړي او شتمنه شي، مگر دا چې مزدې کارگران تر واک لاندې ولري؛ پرولتاریا هم نشي کولای ژوند وکړي مگر دا چې خپل کاري ځواک په پانگوالو وپلوري. که د طبقاتو تر مینځ ټولې اقتصادي اړیکې ودرېږي، دا به د تولید د درېدنې په مانا وي او د تولید درېدنه به د ټولنې او د طبقاتو د نابودیدنې په مانا وي. طبیعتاً، یوه طبقه هم په خپل لاس د خپلې نابودۍ غوښتونکی نه ده. پایله دا چې طبقاتي مبارزه که هر څومره تېزه او سخته هم وي، د ټولنې د نابودیدو نه لامل کېږي. د مارکسیزم په اړه ناپوهي او د ژبې د ځانگړتیاو په هکله نه پوهېدنه، زموږ ځینې ملگري د ټولنې د نابودۍ او د «طبقاتي» ژبې او «طبقاتي» گرامر په تړاو افسانو ویلو ته اړ باسي.

د استاد ډگر پراخېږي. له لنين څخه هم ماخذ راوړل کېږي چې د پانگوالۍ په واکمنۍ کې یې پر دوو فرهنگونو - بورژوازي او پرولتاریايي فرهنگونو - باور درلود. لنين د پانگوالۍ په واکمنۍ کې د ملي کلتور شعار یو ناسیونالیستي شعار گڼلو. دا سمه ده او لنين یقیناً چې سم ویل. خو دا د ژبې له «طبقاتي ځانگړتیا» سره څه تړاو لري؟ کله چې دا ملگري هغه څه ته مراجعه کوي چې لنين یې د پانگوالۍ په واکمنۍ کې دوه جلا فرهنگونه یادوي، نو غواړي په ښکاره ډول لوستونکو ته دا نظر اثبات کړي چې په ټولنه کې د دوو بورژوازي او پرولتاریايي فرهنگونو شتون په دې مانا دی چې په دغه ټولنه کې باید دوه طبقاتي ژبې هم شتون ولري. او څنگه چې ژبه له فرهنگ سره تړاو لري، نو دا ملگري دې پایلې ته رسېږي چې لنين د یوې ملي واحدې ژبې اړتیا رد کړی او پر «طبقاتي» ژبو یې باور درلود.

هغه تېروتنه چې ملگري یې کوي له فرهنگ سره د ژبې گډول او مغشوشول دي. فرهنگ او ژبه دوه بېلابېل شيان دي. فرهنگ کولای شي بورژوازي یا سوسیالیستي وي خو ژبه د اړیکو د وسیلې په توگه تل د ټولو خلکو لپاره مشترکه

ده او بورژوازي او سوسياليستي، دواړو فرهنگونو ته خدمت کولای شي. آیا دا حقیقت نه دی چې روسي، اوکرائيني او ازبکي ژبې، چې نن د دې ملتونو سوسياليستي فرهنگ په چوپړ کې دي، د اکتبر له انقلاب دمخه د همدې ملتونو د بورژوايي فرهنگ په چوپړ کې وې؟ نو دا ملگري په ښکاره توگه تېروتنه کوي چې دې پایلې ته رسېږي چې د دوو فرهنگونو شتون د دوو بېلابېلو «طبقاتي» ژبو د زېر سبب کېږي او د يوې واحدې ژبې اړتيا له مينځه وړي.

لنډن کله چې د دوو فرهنگونو په اړه غږېږي، په سمه دا بيانوي چې د دوو فرهنگونو شتون د يوې واحدې ژبې د نفي او د دوو «طبقاتي» ژبو په مانا نه ده. لنډن وايي چې بايد يوه واحد ژبه شتون ولري. کله چې بونديستانو^۷ پر لنډن تور ولگاوه چې فرهنگ «غیرملي» گني نو د ملي ژبې له اړتيا هم منکر دی؛ لنډن، څنگه چې پوهېږو په قاطعانه ډول اعتراض وکړ او وېې ويل چې هغه د بورژوازي فرهنگ په وړاندې جنگيږي نه د ملي ژبو په وړاندې، څه چې اړتيا يې د مناقشې او مباحثې وړ هم نه وي. د حيراني خبره ده چې زموږ يو شمېر دوستان د بونديستانو په پل روان دي.

---

^۷ بوند - د ليتوانيا، پولنډ او روسي يهودو کارگرانو عمومي اتحاديه وه، چې د يهودو د کوچنۍ بورژوازي يو اپورتونيسټ سازمان و. د دې سازمان بنسټ د ۱۸۹۷ په اکتوبر کې په ويلنا کنگره کې کيښودل شو. بوند په ټوليزه توگه د لاسي صنايعو په برخه کې د بوختو يهودانو تر مينځ کار کاوه. د روسيې د کارگرانو د سوسيال - دموکرات گوند په لومړۍ کنگره کې، چې په ۱۸۹۸ کال کې جوړه شوه، بوند له دې گوند سره د «يو خپلواک او مستقل سازمان په توگه چې يوازې د يهودي پرولتاريا ځانگړو مسئلو ته يې پام درلود» يوځای شو. کله چې له گوند سره يوځای شو نو د روسي کارگرې طبقې په غورځنگ کې يې نيشنلېزم او تجزيه پالنې ته لمن ووهله. د بونديستانو بورژوا - نيشنلېستي دريځ د ايسکرا لخوا په پرېکنده ډول رد شو.

ځينې ملگري چې فکر کوي لنين د واحدې ژبې له اړتيا منکرو، ښه به وي چې د دا خبرې يې ولولي:

«ژبه د انسان د اړيکو لپاره ډېره مهمه وسيله ده. د ژبې يووالی او بی ځنډه تکامل، له معاصر پانگوال نظام سره د متناسبه، آزاده او پراخه سوداگريزو مبادلاتو يو مهم شرط دی. د ژبې يووالی په بېلابېلو طبقاتو کې د خلکو د آزادو او پراخو ډلو د نژدې کېدو يو مهم شرط دی.»^۸

دا روښانوي چې زموږ ښاغليو ملگرو د لنين نظريات په ناسم ډول وړاندې کړي دي.

بالاخره د ستالين خبره راخلي. د ستالين دا عبارت رانقلوي: «په دې پېر کې بورژوازي او ناسيوناليسټ گوندونه يې د دې ملتونو ستر لارښود ځواکونه وو او لا هم دي.»^۹ دا خبره سمه ده. هماغه ډول چې پرولتاريا او انترناسيوناليسټي گوند يې د پرولتري فرهنگ رهبري کوي، همدغه ډول بورژوازي او ناسيوناليسټ گوند يې واقعاً هم د بورژوايي فرهنگ رهبري کوي. خو دا د ژبې «طبقاتي ځانگړتيا» سره څه تړاو لري؟ آیا دا ملگري په دې نه پوهېږي چې ملي ژبه د ملي فرهنگ يوه بڼه ده، چې کولای شي هم بورژوايي او هم پرولتاريايي فرهنگونو ته خدمت وکړي؟ آیا زموږ ملگري د دې مهم مارکسيستي فورمول په اړه خبر نه دي، چې

---

^۸ ولاديمير ايليج لنين، «د ملتونو د برخليک ټاکنې حق»، غوره آثار په دوو ټوکو کې، انگليسي نسخه، مسکو، ۱۹۵۲، لومړی ټوک، دويمه برخه، مخونه ۳۱۸-۱۹

^۹ جوزوف ستالين، «لنينيزم او ملي مسئلې»، آثار، انگليسي نسخه، مسکو، ۱۹۵۴، يولسم ټوک، مخ ۳۵۳.

اوسني روسي، اڪرائيني، بيلاروسي او نور فرهنگونه د منځپانگې له پلوه سوسياليستي او د بڼې له پلوه ملي دي؟؛ آيا په دې نه پوهېږي چې ژبه د بڼې له پلوه ملي ده؟ آيا دوي دا مارکسيستي فورمول نه قبلوي؟

زموږ د ملگرو تېروتنه دا ده چې دوي د فرهنگ او ژبې په مينځ کې توپير نه کوي او په دې نه پوهېږي چې د ټولني د تکامل په هر پېر کې فرهنگ د منځپانگې له پلوه بدلون مومي، حال دا چې ژبه د څو پېرونو په بهير کې اساساً يو ډول پاتې کېږي او نوي او زاړه دواړو فرهنگونو ته يو شان خدمت کوي.

نو ویلی شوو:

الف - هغه ژبه چې د يوې ټولني د خلکو لپاره مشترکه ده، د خلکو د اړيکو د وسيلي په توگه تل د ټولني واحده ژبه ده او په راتلونکي کې به هم وي؛

ب - د گډودونو او ځانگړو اصطلاحاتو شتون، نه يوازې د ټولو خلکو لپاره مشترکه ژبه نه نفي کوي، بلکې د ملي ژبې د منلو تر څنگ، د مشترکې ژبې د يوې ځانگړې په توگه له ملي ژبې پيروي کوي؛

ج - د ژبې په اړه د «طبقاتي ځانگړتيا» فورمول کارونه تېروتنه او په ورته وخت کې يو غير مارکسيستي فورمول دی.

پوښتنه: د ژبې ځانگړي خصلتونه څه دي؟

ځواب: ژبه هغه اجتماعي ښکارنده (پدیده) ده، چې د يوې ټولني په فعاليتونو کې خپله ونډه لوبوي. ژبه د ټولني له ژوند او تکامل سره ژوند او تکامل مومي او د ټولني له مرگ سره مري. ژبه له ټولني پرته شتون نلري او د تکامل قوانين يې

یوازې هغه وخت د پوهېدنې وړ دي، چې د ټولنې او د هغو خلکو له تاریخ سره په نه بېلېدونکې توګه مطالعه شي چې تر مطالعې لاندې ژبه ورسره تړاو ولري او د هغه پنځوونکي او زېرمه جوړونکي وي.

ژبه یوه وسیله ده. هغه افزار دی، چې په مرسته یې خلک له یو بل سره خبرې اترې کوي، اندونه سره بدلوي رابدلوي او یو بل بېژني. څنګه، چې ژبه له فکر سره مستقیم تړاو لري؛ نو فکر په کلیمو کې ثبت او سمبالوي او بیا د کلیمو د ترکیبولو له لارې هغه په جملو بدلوي. ویلی شوو چې ژبه د فکر او د انسان د فکري فعالیتونو د بریاوو د بهیر پایله ده، چې په انساني ټولنه کې د اندونو مبادله شوني کوي.

د اندونو مبادله یوه دایمي او حیاتي اړتیا ده. بی له دې ناشوني ده چې د طبیعي ځواکونو په وړاندې د مبارزې او د اړینو مادي ارزښتونو د تولید لپاره د مبارزې په موخه د خلکو ګډې هڅې همغږی کړو. بې له ژبې د ټولنې د مولده فعالیتونو د بریا ډاډمنتیا ناشوني ده. نو ویلي شوو چې بې له ژبې د ټولنیز تولید بقا ناشوني ده. سربېره پر دې، په یوې ټولنه کې له هغې ژبې پرته چې د ټولو خلکو لپاره د پوهېدنې وړ او عامه وي، تولید نابودېږي او ټولنه له مینځه ځي. نو که له یوې خوا ژبه د اړیکو وسیله ده، په ورته وخت کې د ټولنې د مبارزې او پرمختګ وسیله هم ده.

د یوې ژبې ټولې کلیمې د هغې ژبې د لغتونو قاموس جوړوي او په قاموس کې څه چې مهمه ده د لغتونو بنسټیزه زېرمه ده، چې د کلیمو ریښې او مشتق شوی کلیمې دواړه راڅارې. که څه هم د ژبې د لغوي قاموس په پرتله د دې کلیمو شمېر یو څه کم دی، خو عمر یې ډېر او پېړۍ پېړۍ ته رسېږي. دا کلیمې د ژبې لپاره د نویو

لغتونو بنسټ جوړوي. د لغتونو قاموس د ژبې وضعیت څرگندوي: هر څومره چې د لغتونو قاموس بډای او متنوع وي، په هماغه کچه ژبه بډایه او پرمختللي وي.

خو د لغتونو زېرمه په خپل ذات کې ژبه نه جوړوي، بلکې تر ډېره د ژبې لپاره د ودانیزو موادو بڼه لري. څرنگه چې په ودانیزو چارو کې ودانیز مواد د ودانۍ د جوړېدو په مانا نه ده، که څه هم یوه ودانۍ بی له ودانیزو موادو جوړېدای نشي، همداسې د لغتونو زېرمه په یوازې توگه ژبه نه ده، خو بی له دې د ژبې تصور کېدای هم نشي. د یوې ژبې لغوي زېرمه هغه وخت خورا اهمیت مومي، چې په گرامري اډانه کې ځای په ځای شي. گرامر د کلیمو ادلون بدلون او په جملو کې د کلیمو ترکیبول تنظیم او سمبالوي او ژبې ته یوه منسجمه او مهمه دنده وربخښي.

گرامر (صرف و نحو) د هغو قواعدو ټولگه ده، چې د کلیمو ادلون بدلون او په جملو کې د هغوې ترکیبول سمبالوي. د همدې لپاره باید د گرامر مندوی ووسو، چې د ژبې لپاره یې دا شونتیا برابره کړې چې د انسان د اندونو لپاره مادي ژبني پوښښ برابر او افکار یې ولېږدوي.

د گرامر مهمه ځانگړنه دا ده چې د کلیمو د بدلون او سمون په پار قواعد وضع کوي، البته نه د ځانگړو کلیمو لپاره، بلکې په ټولیزه توگه د ټولو کلیمو لپاره قواعد جوړوي؛ دا قواعد خاصې کلیمې په پام کې نلري. همدا ډول د جملې د جوړېدو لپاره قواعد وضع کوي، البته نه د ځانگړو مشخصو جملو لپاره. ښایي په لنډون ووايو چې گرامر یوازې کوم خاص فاعل، یا کوم خاص مسند او نورو ته قواعد نه وضع کوي، بلکې په ټولیزه توگه ټولو جملو ته قواعد جوړوي، بی له دې چې د هغوې ځانگړې بڼې په پام کې ونيسي. نو گرامر سره د دې چې له ځانگړو او خاصو کلیمو او جملو سره سروکار نلري، د کلیمو بدلون او سمون او په جملو کې د

دې کليمو ترکيبول او د گرامري قواعدو او قوانينو پر بنسټ د دې جملو جوړول په مشترکه او اساسي ډول تر سره کوي. گرامر د انساني مغز د تجريدې کړنو د پروسې اوږدمهال حاصل دی او د فکر تر ټولو حيرانونکي لاس ته راوړنه گڼل کيږي.

د همدې پورتنې مسئلې په پام کې نيولو سره گرامر، هندسه په ذهن کې تداعي کوي. هندسه هم د ځانگړو اشياؤ له تجريد څخه خپل قواعد اخلي؛ نه له ځانگړو مشخصو اجسامو څخه. هندسه هم د اجسامو تر مينځ اړيکه د ځانگړو مشخصو اجسامو د اړيکې له مخې نه تعريفوي او پرته له دې چې د اجسامو ځانگړو مشخصاتو ته پام وکړي د اجسامو اړيکې په عمومي ډول په پام کې نيسي.

د مخبنا په خلاف، چې له توليد سره سيده اړيکه نلري او د اقتصاد له لارې خپله اړيکه ټينگوي؛ ژبه په مستقيمه توگه د انسان له توليدي فعاليتونو او له استثنا پرته د انسانانو ټولو کاري فعاليتونو سره سيده اړيکه لري. د همدې لپاره د بدلونونو په وړاندې د ژبې قاموس حساس او له مداوم تغيير سره مخ دی. د مخبنا په خلاف، ژبه د بدلون لپاره د ببخبا نابودۍ ته منتظره نه پاتی کيږي. د ژبې د لغتونو قاموس مخکې له دې چې ببخبا نابوده شي، بدلون مومي او د ببخبا له وضعيت سره کوم تړاو نلري.

خو د ژبې په لغتونو کې بدلون د مخبنا د بدلون په شان نه دی چې زاړه تري تم او نوي رامينځته شي، بلکې د نويو کليمو د زياتېدو له لارې د شته قاموس بډاينه ده، هغه نوي کليمې چې د ټولنيز سيستم له بدلون سره، د توليد، فرهنگ، ساينس او نورو برخو له تکامل سره رامينځته کيږي. که څه هم يو شمېر له دوده لوېدلي لغتونه عموماً د ژبې له قاموس څخه وځي، خو په ورته وخت کې يو شمېر زيات

نوي لغتونه ورزياتېږي. د ژبې د لغتونو اساسي زېرمه اساساً خوندي پاتې کېږي، چې د ژبې د لغتونو لپاره بنسټ گرځي.

ښکاره ده چې د لغتونو د اساسي زېرمې ويجاړولو ته، چې د څو تاريخي پېرونو په بهير کې په موثر ډول ترې کار اخيستل شوی، هيڅ ډول اړتيا نشته. دا هم ښکاره ده، چې په لنډ وخت کې د لغتونو نوې بنسټيزې زېرمې جوړول ناشوني دي. د لغتونو د اساسي زېرمې، چې د څو پېړيو په بهير کې رامینځته شوي، نابودول به ژبه معلوله او د خلکو تر مينځ به راکړه ورکړه په بشپړه توگه ټکنی کړي.

د يوې ژبې د گرامري سيستم بدلون، د ژبې د لغتونو د اساسي زېرمې له بدلون څخه ډېر پخ وي. د ژبې گرامري سيستم، چې په پېرونو کې جوړ شوی او د يوې ژبې هډ او وينه جوړوي، د ژبې د اساسي لغوي زېرمې په پرتله ډېر پخ بدلون مومي. ښکاره ده، چې د وخت په تېرېدو سره د ژبې گرامر هم بدلون مومي او لا بشپړېږي، خپل قواعد پياوړي کوي، لا يې مشخصوي او نوي قواعد خپلوي. خو له دې سره سره بيا هم د گرامري سيستم بنسټونه د ډېرې مودې لپاره خوندي پاتې کېږي. څرنگه چې تاريخ بنسټي دا سيستم څو پېرونه کېږي چې د ټولني لپاره په موثره توگه خدمت کوي. نو ويلی شوو چې گرامري سيستم او اساسي لغوي زېرمه د يوې ژبې بنسټ او د ژبې ځانگړی کیفیت ښکاره کوي.

تاريخ په ډاگه کوي چې ژبې د هغه ادغام په وړاندې، چې د فشار له امله تر سره کېږي، ډېر ټيکاو ښکاره کوي او پياوړی او غښتلی مقاومت څرگندوي. خو ځينې تاريخپوهان د دې پديدې د شنې پر ځای، يوازې د حيرانتيا په څرگندونې بسنه کوي، خو د دې لپاره کومه اړتيا نشته. د ژبې د پايښت دليل، د هغه گرامري جوړښت او د کليمو د اساسي زېرمو پايښت دي. د ترکيې هم شاتنه کوونکو په سلگونه کلونه هڅه وکړه چې د بالکانيانو ژبې وځپي، سپکې او نابودې يې کړي.

په دې موده کې د بالکانیانو ژبو خورا زښت بدلون وموند. یو شمېر زیات ترکی لغتونه او اصطلاحات د بالکانیانو په ژبو کې وردننه شول، «یوځای کېدنې» او «جلا کېدنې» تر سره شوې، خو له دې سره سره بالکانی ژبې پاتې او مقاومت یې وکړ. ولې؟ ځکه چې د دې ژبو ګرامري جوړښت او د کلیمو اساسي زېرمې له بنسټه خوندي پاتې وې.

له دې څرګندېږي چې ژبه او د هغه جوړښت د یوه عصر محصول ګڼلې نشوو. ځکه د ژبې جوړښت، ګرامري جوړښت او د هغه د کلیمو اساسي زېرمه د څو عصرونو محصول دی.

کېدای شي داسې وانګېرو چې د معاصرې ژبې لومړنۍ او مقدماتي بنسټ د مرییتوب له پېر دمخه په لرغوني او ډېر زاړه پېر کې ایښودل شوی دی. دا ژبه هغه مهال له پېچلتیا تشه وه او د کلیمو قاموس یې ډېر ضعیف و، خو خپل ګرامري سیستم یې درلود؛ سمه ده چې دا سیستم لومړنی و، خو په هر حال یو ګرامري سیستم و.

د تولید لایر پرمختګ، د طبقاتو پیدایښت، د خط او کتابت معرفي کېدل، د دولت راڅرګندېدنه، چې د ادارې لپاره یې لږوډېر یوې منظمې مکاتبې ته اړتیا درلوده، د سوداګرۍ پراختیا، چې لا زیاتې منظمې مکاتبې ته اړه وه، د چاپ ماشین پیدایښت، د ادبیاتو پرمختګ؛ دا ټول د ژبې په تکامل کې د سترو بدلونونو لامل شول. په دې موده کې قبیلې او ملتونه سره تجزیه شول، سره مخلوط شول، قطعه قطعه شول؛ وروسته بیا ملي ژبې او دولتونه رامینځته شول، انقلابونه تر سره شول او د زرو ټولنیزو سیستمونو ځای نویو سیستمونو ونېوه، چې دا ټول د ژبې او د هغه په تکامل کې د لازياتو بدلونونو لامل شول.

خو سره د دې دا به لويه تېروتنه وي که فکر وکړو چې د ژبې تکامل د مخبنا د تکامل په شان تر سره شوی دی، يانې د نوي شي د جوړولو له لارې د هغه څه وړانول، چې لرو يې. واقعيت دا دی، چې د ژبې تکامل نه د شته ژبې د نابودېدو او نه هم د نوې ژبې د جوړولو له لارې، بلکې د شته ژبو د اصلي عنصرونو د پراختيا او بشپړتيا له لارې تر سره کېږي. د دې ترڅنگه، له يوه حالت څخه بل حالت ته د ژبې لېږدېدل نه د انفجار له لارې تر سره کېږي، نه هم د زړې ژبې د ناڅاپي نابودېدنې او د نوې ژبې د جوړونې له لارې، بلکې د نوي کيفي عنصرونو او د نوي ژبني جوړښت د اوږدمهاله او تدريجي تراکم له لارې او د زاړه کيفي عناصرو د تدريجي نابودېدو په وسيله تر سره کېږي.

ويل کېږي چې د ژبې د پړاويز تکامل تيوري يوه مارکسيستي تيوري ده، ځکه چې دا تيوري له زاړه کيفيت څخه يو نوي کيفيت ته د ژبې په لېږد کې، د ناڅاپه انفجار اړتيا يو شرط گڼي. ښکاره ده چې دا خبره ناسمه ده او ستونزمنه ده چې په دې تيوري کې داسې يو څه دې پيدا کړای شوو، چې له مارکسيزم سره ورته والی ولري.

که د پړاويز تکامل تيوري په رښتيا د ژبې د تکامل په تاريخ کې ناڅاپه انفجارونو ته ارزښت ورکوي، نو د دې تيوري وضعیت د خواشینی وړ دی! مارکسيزم د ژبې د تکامل په بهير کې په ناڅاپو انفجارونو، د موجودې ژبې په ناڅاپه مرگ او د نوي ژبې پر ناڅاپه جوړېدو باور نلري. کله چې لافارگ په فرانسه کې «د ۱۷۸۹ او ۱۷۹۴ کلونو تر منځ د ژبې د ناڅاپه انقلاب څخه» غږېږي، نو سمه خبره نکوي. (د لافارگ «د فرانسې ژبه تر انقلاب وړاندې او وروسته» جزوه دې وليدل شي). په دغه وخت فرانسه کې هيڅ ډول ژبنيز انقلاب نه دې تر سره شوی، ناڅاپي خو لا پرېږدئ. دا سمه خبره ده چې په دغه پېر کې د فرانسوي ژبې د

لغتونو قاموس په نویو کلیمو او اصطلاحاتو بډای شو، یو شمېر زړې کلیمې حذف شوی او د ځینو کلیمو مفهوم بدل شو. دا ټول هغه څه وو، چې تر سره شول. دا ډول بدلونونه په هیڅ توګه په دې مانا نه دي، چې د ژبې برخلیک دې وټاکي. په ژبه کې مهمه موضوع د هغه ګرامري جوړښت او د کلیمو اساسي زېرمه ده. خو د فرانسوي ژبې ګرامري سیستم او د کلیمو اساسي زېرمه نه یوازې د فرانسې بورژوازي انقلاب په پېر کې نابود نشول، بلکې له مهمو بدلونونو پرته خوندي پاتې شول او نه یوازې خوندي پاتې شول، بلکې تر اوسه پورې هم د معاصرې فرانسوي ژبې برخې دي. مجبور یم دا خبره وکړم چې د شته ژبې د تری تم کولو او د نوي ملي ژبې د رامنځته کولو («د ناڅاپه ژبني انقلاب») لپاره د پنځو او شپږو کلونو لنډه موده، ډېره مسخره ښکاري، د دې کار لپاره پېړیو ته اړتیا ده.

مارکسیزم په دې باور دی، چې له زاړه کیفیت څخه نوي ته د ژبې بدلون د یوه انفجار، د شته ژبې د نابودۍ او یا د نوې ژبې د رامنځته کیدو له لارې نه تر سره کېږي، بلکې د نوي کیفی عناصرو د تدریجي تراکم او د زاړه کیفی عناصرو د تدریجي مرګ له لارې تر سره کېږي.

د هغو ملګرو د معلوماتو لپاره، چې د انفجارونو لېوال دي، په ټولیزه توګه باید وویل شي چې د انفجار د لارې له زاړه کیفیت څخه نوي کیفیت ته د بدلون قانون، نه یوازې چې د ژبو د تکامل د تاریخ په تړاو سم نه دی، بلکې د بېخنا یا مخبنا د نورو ټولنیزو ښکارندو د ځانګړتیا په اړه هم تل صدق نکوي. دا قانون یوازې د هغه ټولنو لپاره لازمي مصداق مومي، چې په کې متخصصې طبقې شتون ولري، خو د داسې ټولنو لپاره چې په کې متخصصې طبقې شتون ونلري، په هیڅ ډول لازمي او حتمي نه ګڼل کېږي. مور له اتوو تر لسوو کلونو موده کې د هېواد کرهڼیز سیستم له انفرادي بورژوازي - دهقاني سیستم څخه په سوسیالیستي جمعي سیستم بدل

کړ. دا هغه انقلاب وو، چې په کلیوالو سیمو کې پخوانی بورژوازي اقتصادي سیستم یې له مینځه یووړ او نوی سوسیالیستي سیستم یې پر ځای جوړ کړ. خو دا انقلاب د چاودنې او انفجار له لارې، یعنې د شته حکومت د ړنگېدو او د نوي حکومت د جوړېدو له لارې پلي نشو، بلکې په کلیوالو سیمو کې له پخواني بورژوازي سیستم څخه نوي سیستم ته د تدریجي لېږدولو له لارې تر سره شو. دا کار شونی و، ځکه دا انقلاب له پاسه پیل شو او د شته ځواک د نوښت او د بزگرو پرگنو د ملاتړ له امله بري ته ورسید.

ویل کیږي چې په تاریخ کې د ژبې د امتزاج گڼ شمېر بېښې د دې باور لامل شوی، چې د انفجار او ناڅاپی بدلون له لارې له زاړه کیفیت څخه نوي کیفیت ته، د امتزاج پر مهال یوه نوې ژبه رامینځته کیږي. خو دا باور بېخي غلط دی. ژبني امتزاج نشو کولای د هغه پرېکندي ضربې یوه واحده اغېزه وگڼو، چې د څو کلونو په ترڅ کې پایلې ته رسیږي. ژبني امتزاج هغه اوږدمهال بهیر دی چې سلگونه کاله دوام مومي. د دې لپاره دلته د انفجار اډو پوښتنه نه رامنځ ته کېږي.

دا باور هم بېخي غلط دی، چې فکر وکړو د ساري په توگه د دوو ژبو د امتزاج پایله یوه نوې ژبه، درېمگړې ژبه ده، چې له مرکبو ژبو سره هېڅ ورته والی نلري او په کيفي توگه له دواړو ژبو توپیر لري. حقیقت دا دی چې له ممزوجو ژبو، یوه ژبه بریالی راوځي، خپل گرامري سیستم او اساسي لغوي زېرمه ساتي او د خپل تکامل له ذاتي قوانینو سره سم تکامل مومي. حال دا چې بله ژبه سوکه سوکه خپل کیفیت له لاسه ورکوي او په تدریجي توگه مري. د پایلې په توگه ویلی شوو چې د امتزاج نتیجه، نوې، دریم گړې ژبه نه ده؛ یوه ژبه مقاومت کوي، خپل گرامري سیستم او اساسي لغوي زېرمه ساتي او دا ځواک لري چې د خپل تکامل له ذاتي قوانینو سره سم تکامل ومومي.

دا سمه خبره ده چې په دې بهیر کې تر یوې کچې د بریالۍ ژبې لغوي فرهنگ او قاموس د مغلوبې ژبې په کلیمو بډایه کیږي. دا کار ژبه نه یوازې نه کمزوروي، بلکې پیاوړي کوي. د مثال په توګه له روسي ژبې سره ورته چلند شوی دی. د تاریخي تکامل په اوږدو کې، له روسي ژبې سره د نورو ملتونو ژبو امتزاج موندو، چې په پای کې روسي ژبه تل بریالۍ کېدله. البته، په دې بهیر کې د روسي ژبې قاموس د نورو ژبو د کلیمو په جذبولو سره لا بډایه کېده. دې کار نه یوازې دا چې روسي ژبه کمزوری نه کړه، بلکې لا شتمنه او پیاوړې کړه.

که د روسي ژبې د ملي اصلیت ځانګړنه په پام کې ونیسو، نو هیڅ زیان یې نه دی لېدلی، ځکه خپل ګرامري سیستم او د اساسي لغتونو زېرمه یې ساتلی او د خپل تکامل له ذاتي قوانینو سره یې سم تکامل او بشپړتیا ته ادامه ورکړې.

نو په دې کې شک نشته چې د امتزاج تیوري د شوروي ژبپوهنې لپاره ډېر لږ او یا هیڅ ډول ارزښت نلري. که دا خبره سمه وي چې د ژبپوهنې بنسټیزه دنده د ژبې د تکامل د ذاتي قوانینو مطالعه ده، نو باید ومانو چې د امتزاج تیوري دا دنده نشي تر سره کولی، بشپړتیا یې خو لا پریږده! دا تیوري یا دې مسئلې ته پام نه کوي او یا ورباندې نه پوهېږي.

پوښتنه: آیا د ژبپوهنې د مسئلو په اړه په «پراودا» کې د ښکاره بحث پیلول سم و؟

ځواب: هو، سم و.

دا چې د ژبپوهنې د مسئلې حل به کومې خوا ته لاړ شي، د بحث په پای کې به روښانه شي. خو له اوسه ویلی شوو، چې بحث ډېر ګټور وو. دې بحث د ټولو دمخه دا روښانه کړه، چې د ژبپوهنې په ارګانونو، څه په مرکز او څه هم په جمهوریتونو کې، داسې رژیم واکمن دی چې له پوهې او پوهانو سره نه سازېږي.

د شوروي د ژبپوهنې د وضعیت په اړه کوچنۍ نیوکه، ان د ژبپوهنې په اصطلاح د «نوي دکترین» په تړاو د انتقادونو ډارځپلې هڅې، د ژبپوهنې د برلاسه کړيو د رپولو سره مخ او نیوکو ته اجازه نه ورکول کېده.

د ن.ی. مار^{۱۰} د میراث په وړاندې د انتقادي چلند او د هغه د ژبپوهنې له بنوونې سره د کوچنۍ نه هوکړې له امله؛ د ژبپوهنې ارزښتناک کارکوونکي او څېړونکي یا له دندو گوښه کېدل یا یې رتبې ټیټېدلې. ژبپوهان نه د وړتیا له مخې، بلکې د ن.ی. مار د تیوري گانو د کټ مټ منلو له وجې په لوړو دندو گمارل کېدل.

مور باورمن یوو چې علم د اندونو له مبارزې او د نیوکې له آزادۍ پرته پرمختگ او وده نشي کولای. خو دا منل شوې قاعده په بشپړه بې غورۍ له پام غورځېده او سپکاوی یې کېده. یوه ډله رهبران راڅرگند شوي وو، چې ځانونه یې جازیز الخطا نه گڼل او د خپلسري قانون له مخې له هر ډول احتمالي نیوکې څخه یې ځانونه خوندي ساتلي وو. څه چې یې خوښېدل هماغه یې کول.

دلته به یې یوه بېلگه راوړم: په اصطلاح «د باکو درسونه» (په باکو کې د ن.ی. مار ویناوې) چې په خپله لیکوال رد کړي او د بیا خپرېدلو ممانعت یې کړې، د دې واکمنې کړۍ په دستور (چې ملگری مشچانینوف یې د ن.ی. مار «مړیدان» گڼي) بیا خپاره او له هیڅ ډول بیا کتنې پرته په بنوونیزو کتابونو کې درج شول. په دې مانا چې زده کړیالان یې دوکه کړي، رد شوي «درسونه» یې ورته د سمو درسونو په

---

^{۱۰} نیکولای یاکوفلوچ مار (Nikolay Yakovlevich Marr) گرجي ژبپوه و چې د ۱۸۶۴ نه تر ۱۹۳۴ یې ژوند کاوه. مار باور درلود چې لومړنۍ ژبه، چې نورو ژبو له هغه رېښه اخیستی، په حامی، سامی او یافثی درې کورنیو باندې تقسیمېږي. حام، سام او یافث د نوح زمان ول. مار ادعا لرله چې یافثي ژبه د ټولو ژبو مور ده. پښتو. ژ.

ځای تېر کړې دي. که ما د ملگري مشچانینوف او نورو مخورو ژبپوهانو په رښتینولي باور نه درلودی، نو دا کار مې یوه قصدي ویجاړونکي کړنه گڼله.

دا کار ولې تر سره شو؟ د دې لپاره تر سره شو چې تر ټولو مخکې د ژبپوهنې په برخه کې رامینځته شوی «آراکچيفي»^{۱۱} رژیم، چې غیرمسئولانه چلند یې دوداوه او خپل سربو کړنو ته یې لار خلاصوله برېښد او درې وړې کړ. د دې بحث گټورتیا په دې پای ته نه رسیږي. دې بحث نه یوازې د ژبپوهنې په برخه کې پخوانی رژیم پڼگ کړ، بلکې د علم په دې څانگه کې یې د ژبپوهنې د بنسټیزو پوښتنو په تړاو د دې واکمنې کړی. د اندونو نه باوریدونکی مغشوشتیا یې هم راڅرگنده کړه. د بحث له ییلوني دمخه، د ن.ی. مار «مريدان» چې خوله وو او د ژبپوهنې د ناسمه وضعیت په اړه یې څه نه ویل. خو د بحث له ییلولو سره، چې چوپتیا نوره ناشوني وه، اړ شول خپل نظریات په مطبوعاتو کې څرگند کړي. پوښتنه دا ده چې څه مو پیدا کړل؟ و مولیدل چې د ن.ی. مار په تعلیماتو کې یو لړ نیمگړتیاوې، تېروتنې، د ناسمه تعریفونو ستونزې او نیمگړي وړاندیزونه شته. پوښتنه راولاړېږي چې ولې د ن.ی. مار «مريدانو» په دې اړه یوازې اوس، چې بحث پیل شوی، خبرې پیل

---

^{۱۱} آراکچيفي رژیم: د آراکچيف زورواکه پوليسي او بی بندو باره دیکتاتورې وه، چې د ۱۹ مې پېړۍ په لومړۍ څلورمه کې په روسیه کې د زور، ظلم او بلوس ډکه واکمني درلوده.

آراکچيف د لومړي الکساندر پر مهال د جگړې وزیر او بیا وروسته د دولتي شورا د پوځي چارو د کمیټې رئیس شو. هغه لومړی الکساندر ته نژدی و. آراکچيف، چې د دهقاني پاڅونونو څپوونکی و، د سپیڅلي اتحاد پر مهال د روسیې د ارتجاع او د خپلسره پوليسي حکومت سمبول گڼل کېده.

ستالین دا اصطلاح دلته د شوروي د ژبپوهنې په کړيو کې د ن.ی. مار بی ساری واکمنتیا او د هغه د «مريدانو» د خپلسرۍ لپاره کاروي.

کړي دي؟ ولې يې مخکې دا کار نه کاوه؟ ولې يې په خپل وخت کې په ښکاره او صادقانه ډول، څنگه چې د پوهانو وړ ده، په دې اړه خبرې نه کوولي؟

د ن.ی. مار «مريدان» د نوموړي پر «ځينو» تېروتنو له اقرار وروسته داسې فکر کوي، چې د شوروي ژبپوهنه يوازې د ن.ی. مار د تيوري د «اصلاح شوي» نسخې پر بنسټ کولای شي تکامل ومومي، هغه تيوري چې د هغوي په اند يوه مارکسيستي تيوري ده. مور د ن.ی. مار له داسې «مارکسيزم» تېر يوو! ن.ی. مار واقعاً غوښتل او په رښتيا يې هم هڅه کوله چې مارکسيست ووسي، خو ونه توانېد. هغه د «پروليت کويستانو»^{۱۲} يا «رپيستانو»^{۱۳} په څېر مارکسيزم يوازې شيلوي او مېتدلوې.

ن.ی. مار په ژبپوهنه کې هغه ناسم او غيرمارکسيستي فورمول دننه کړ، چې له مخه يې ژبه مخبنا گڼل کيږي، په دې سره يې هم ځان سرسام کړ او هم يې ژبپوهنه گډوډه کړه. د شوروي ژبپوهنه د غلط فورمول پر بنسټ تکامل نه مومي. همدا ډول د ن.ی. مار په ژبپوهنه کې يو بل ناسم او غيرمارکسيستي فورمول دننه کړ، چې د ژبې «طبقاتي ځانگړتيا» ده، چې په دې سره يې بيا ځان سرسام او ژبپوهنه لا گډوډه کړه. د شوروي ژبپوهنه د داسې ناسمو فورمولونو پر بنسټ، چې د خلکو او ژبو له ټول تاريخي بهير سره په مخالفت کې واقع کيږي، تکامل نشي کولای.

---

^{۱۲} د «پرولتارسکاياکوتورا» مخفف، چې مانا يې پرولتاريایي فرهنگ دی.

^{۱۳} د روسيې د ليکوالانو پرولتاريایي اتحاديه. دا دواړه هغه بنسټونه ول، چې د «نړه پرولتاريې» مکتب تر نامه لاندې يې د ادبياتو او هنر په برخه کې غلط او ناسم مفاهيم رامېنځته کول. د اندونو يوه ځانگړنه يې دا وه چې تېر شتمن ميراث ته يې پاملرنه نه درلوده. لومړنی تر دېرشم کال او دويمه يې د شوروي د ليکوالانو د ټولني تر جوړېدو (۱۹۳۴) پورې موجود وه.

ن.ی. مار ژبپوهنې ته داسې گستاخانه، ډوزمارانه او متکبرانانه گږ وروپېژند، چې له مارکسیزم سره پردی دی. دا گږ د ټولو هغو شیانو د بی بنسټه او پیکه ردیدو لامل کیږي، چې له ن.ی. مار وړاندې په ژبپوهنه کې تر سره شوي دي.

ن.ی. مار پر مقایسوي - تاریخي میتود باندې د «ایده ایستی» میتود په توگه په کلکه د بطلان کرښه کاري. حال دا چې مقایسوي - تاریخي میتود د ځینو مهمو نیمگړتیاوو سره سره، بیا هم د ن.ی. مار له څلور عنصریزه^{۱۴} واقعاً ایده ایستی شنې څخه ډېر ښه دی؛ ځکه چې لومړنی میتود د کار کولو د هڅونې او د ژبو د مطالعې زمينه برابروي، حال دا چې دویم میتود یوازې انسان هڅوي چې پر بازوداره څوکۍ خورور پرېوزي او د څلورو مشهورو عنصرونو د قهوې په پیاله کې فال ونیسي.

ن.ی. مار د «اصلي ژبې»^{۱۵} د تیوري د روښانېدو تر نامه لاندې، په مغرورتیا د شته ژبو د گروپونو (ځېل) د مطالعې په پار هر ډول کونښن بې ارزښته گڼي. خو د ملتونو

---

^{۱۴} څلور عنصریزه شننه: ن.ی. مار ادعا کوله چې د انسان د لومړنۍ ژبې تلفظ له څلورو سیلابونو تکامل کړی دی: r, osh, yon, ber, sal او.

^{۱۵} د «اصلي ژبې» تیوري: د هندو اروپایي مکتب دکترین باور لري، چې ژبې له په ځان کې د هغو سیمه ایزه گډودونو (لهجې) یوه ډله رانغښتی، چې له عامې لرغوني «اصلي ژبې» جلا شوي دي. د ساري په توگه، عصري ایټالیوي، فرانسوي، اسپانیوي، پرتگالي او رومانیایي ژبې، هغه خویندې ژبې دي، چې له لاتین څخه مشتق شوي دي، خو په اصل کې دا ژبې یوازې بېلابېل گډودونه دي. سره له دې چې هیڅ ډول مستند شواهد نشته، چې د اکثر و گډودونو یا ژبو د «اصلي ژبې» شتون ونیښي، خو د هندو اروپایي عالمانو د «اصلي ژبې» فرضیه راخیستی، چې عمده موخه یې د فونټیک (اصواتو) د بدلېدو د قاعدې د تشریح آسانتیا ده. هیڅ داسې لاره چاره نشته، چې د دې فرضیې د حقیقت کچه معلومه کړي.

د ژبو تر مینځ د خینښی انکار ناشونی دی، د بېلگې په توگه د اسلاو ملتونو د ژبې خینښی اډو پوښتنه نه راولاړوي. د دې ملتونو د ژبنيزې خینښی مطالعه به د ژبې د تکامل د قانون د مطالعې او ژبپوهنې په برخه کې ډېر ارزښتناکه تمام شي. باید ووايم چې د «اصلي ژبې» تيوري، اډو له دې موضوع سره کوم تړاو نلري.

که چيرې ن.ی. مار او په ځانگړي توگه د هغه «مريدانو» ته غور شو، بڼايي داسې گمان وکړو، چې له ن.ی. مار وړاندې ژبپوهنې شتون نه درلود او ژبپوهنه د نوموړي له «نوي دکترین» سره راڅرگنده شوې ده. په رښتيا چې مارکس او انگلس زښت متواضع انسانان وو، هغوي به ويل چې ديالکتیک ماترياليزم يې، د علم او د تېرو پېرونو په گډون د فلسفې د پرمختگ محصول دی.

نو دې پايلې ته رسېږو چې دا بحث د دې لپاره گټور و چې د شوروي په ژبپوهنه کې ايډئولوژيکې نيمگړتياوې راوسپري.

فکر کوم که د شوروي ژبپوهنه هر څومره ژر ځان د ن.ی. مار له تېروتنو خلاص کړي، هغومره به له اوسني کړکېچ څخه د ژغورنې شونتيا ولري.

زما په اند په ژبپوهنه کې د آراکچيفي رژيم نابودول، د ن.ی. مار د تېروتنو ردول او په ژبپوهنه کې د مارکسيزم دودول، هغه لاره ده چې د شوروي ژبپوهنه بډاينې ته رسوي.

پراودا، ۲۰ جون ۱۹۵۰

د ژبپوهنې د ځينو مسئلو په اړه

ملگري اي. کراشنينیکوا ته ځواب

ملگري کراشنينیکوا،

پوښتنو ته مو دلته ځوابونه وایم:

۱. **پوښتنه:** ستاسو مقاله په سمه څرگندوي، چې ژبه نه بېخبا ده او نه مخبنا. آیا دا به سمه وي چې ژبه داسې يوه ښکارنده (پدیده) وگڼو، چې هم د بېخبا او هم د مخبنا ځانگړتياوې لري؟ یا سمه به دا وي چې ژبه د دواړو تر مينځ د يوې منځگړې ښکارندې په توگه وشمېرل شي؟

ځواب: ښکاره ده چې ژبه د ټولنيزې ښکارندې په توگه هغه عمومي کیفیت لري چې د بېخبا او مخبنا په گډون، د ټولو ټولنيزو ښکارندو لپاره ذاتي کیفیت گڼل کېږي: ژبه د ټولنې په چوپړ کې ده، څرنگه چې د بېخبا او مخبنا په گډون، ټولې ټولنيزې ښکارندې د ټولنې په چوپړ کې دي. که سم ځير شوو نو و به گورو چې د ټولنيزو ښکارندو دا گډ کیفیت همدلته پای ته رسېږي. له دې گډ کیفیت پرته، د ټولنيزو ښکارندو تر مينځ خورا مهم توپيرونه پيلېږي.

موضوع دا ده چې ټولنيزې ښکارندې له دې گډې ځانگړتيا سر بېره خپل ځانگړي خصوصيتونه هم لري چې هغوی له يو بل څخه بېلوي. همدا ځانگړي خصوصيتونه دي چې علم ته زيات اهميت لري. د بېخبا ځانگړی خصوصيت، ټولنې ته له اقتصادي پلوه خدمت دی، خو د مخبنا ځانگړي خصوصيتونه په سياسي، قانوني، ښکلا پيژندنې او په فکري برخو کې ټولنې ته خدمت کول او تر څنگ يې د يوې ټولنې لپاره د متناسب سياسي، قانوني او نورو اړوندو بنسټونو برابرول دي.

نو د ژبې خاصې ځانگړتياوې چې له نورو ټولنيزو ښکارندو يې بېلوي، کومې دي؟ دا دي: د خلکو تر مينځ د اړيکو وسيله، په ټولنې کې د اندونو د مبادلې وسيله، د متقابلې پوهاوې وسيله او د انساني فعاليتونو په ټولو برخو کې، که توليدي اړيکي وي او که اقتصادي، که سياسي برخې وي او که فرهنگي، که ټولنيز ژوند وي او که خصوصي؛ د گډ کار د سمبالنې له لارې ټولنې ته خدمت.

دا ځانگړتياوې يوازې په ژبې پورې اړوندې دي او د همدې ځانگړي خصوصيتونه له کبله ژبه د يو خپلواک علم په توگه د مطالعې موضوع ده، چې ژبپوهنه ورته وايي. که ژبه دا خاصې ځانگړتياوې ونلري، نو ژبپوهنه د يو خپلواک علم حق له لاسه ورکوي.

لنډه دا چې ژبه نه د بېخناوو په ډله کې راځي او نه هم د مخبناوو په ډله کې. همدا ډول نشو کولای ژبه د بېخنا او مخبنا تر مينځ يوه «مينځگړې» ښکارنده وگڼو، ځکه دا ډول «مينځگړې» ښکارنده شتون نلري.

خو شايد وکړای شوو ژبه د توليدي ځواک په ډله کې، يا په بله وينا د توليدي افزارو په ډله کې راولوو؟ واقعاً د ژبې او توليدي افزارو تر مينځ تر يو حده پورې ورته والی شته: توليدي افزار د ژبې په شان د طبقاتو په وړاندې بې پرې عمل کوي او د بېلابېلو طبقاتو، د ټولنې د زړو او نويو طبقاتو لپاره په يو ډول کارېدلې شي. خو آیا حق لرو چې ژبه د توليدي افزارو په کتار کې راولو؟ نه، دا کار نشو کولای.

يو وخت ن.ی. مار وروسته له دې چې متوجې شو چې دې فورمول يې، چې «ژبه د بېخنا پر بنسټ يوه مخبنا ده» مخالفتونه پارولي، نو د دې فورمول د بدلولو تابيا

یې وکړه او ویې ویل: «ژبه د تولید یو افزار دی». آیا مار حق درلود چې ژبه د تولید د افزارو په کتار کې راولي؟ ښکاره ده چې نه.

موضوع دا ده چې د ژبې او تولیدي افزارو تر مینځ ورته والی یوازې د هماغه ورته والي سره، چې ما یې یادونه وکړه، پای مومي. خو بلې خوا ته د ژبې او د تولیدي افزارو تر مینځ بنسټیز توپیر موجود دی. دا توپیر په دې کې دي چې تولیدي افزار مادي ثروت تولیدوي، حال دا چې ژبه څه نه تولیدوي او یوازینی څه چې «تولیدوي» هغه کلیمې دي. په ساده ټکو کې باید ووايو چې خلک د تولیدي افزارو له تملک سره مادي ثروت تولیدوي؛ حال دا چې هماغه خلک، که چیرې د تولیدي افزارو په ځای ژبه په تملک کې ولري، مادي ثروت تولیدولی نشي. که ژبه د مادي ثروت په تولید توانېده نو یو کړتن به د نړۍ تر ټولو شتمن انسان وی؛ په دې پوهېدل سخته خبره نه ده!

۲. پوښتنه: مارکس او انگلس ژبه د «فکر مستقیم واقعیت»، د «عملي. . . حقيقي فهم» په توګه تعريف کړی ده^{۱۶}. مارکس وايي «مفکوره» «له ژبې پرته شتون لری نشي». ستاسو په باور ژبپوهنه تر کومې کچې پورې ښايي د ژبې له مانايي اړخ، سمانتیک (ماناپوهنې)، تاريخي سماسيولوجي او سبک پوهنې سره ځان بوخته وساتي؛ يا يوازې موخه يې بايد پر ښې متمرکز وي؟

ځواب: ماناپوهنه (سماسيولوجي) د ژبپوهنې يوه مهمه څانګه ده. د کليمو او اصطلاحاتو د ماناپوهنې اړخ د ژبې په مطالعې کې خورا اهميت لري. د همدې لپاره ښايي په ژبپوهنې کې ماناپوهنه (سماسيولوجي) خپل اړين ځای ولري.

---

^{۱۶} کارل مارکس او فرديش انگلس، آثار، آلماني نسخه، برلين، ۱۹۵۸، دريم ټوک، مخونه ۴۳۰ او ۴۳۳.

خو له دې سره سره، د ماناپوهنې د مسئلو د طرح کولو او د مفروضاتو د کارونې پر مهال يې مهمه ده، چې په اړه يې اغراق ونشي او په ناوړه توگه ترې کار وانخيستل شي. زما موخه ځينې هغه کلیمه پيژندونکي دي چې له ماناپوهنې سره افراطي لېوالتيا لري، بې له دې چې پام وکړي، ژبه د «فکر مستقيم واقعيت» دی او له فکر سره نه بېلدونکی تړاو لري. دا کسان ژبه له فکر جلا کوي او باور لري چې د ژبې عمر تېرېږي او شونتيا شته چې بې له ژبې هم ژوند وشي.

د ن.ی. مار دې کلیمو ته پام وکړئ:

«ژبه يوازې له دې کبله شتون لري چې په اوازونو کې راڅرگندېږي؛ د تفکر عمل هم بې له دې چې څرگند شي، تر سره کېږي... ژبې (وينايي) وروستيو اختراعاتو ته د خپلې دندې سپارنه پيل کړې او دا اختراعات بې له شکه ټول ميدان نيسي. حال دا چې تفکر د غوړيدو په حال کې دی او له تېر بې گټې تراکم څخه نوې کارونې ته يون کوي، ژبه له ډگر باسي او ځای ورته په بشپړه توگه نيسي. تفکر راتلونکی ژبه ده چې له طبيعي تخنيک او طريقې جلا، په آزادانه توگه تکامل مومي. هيڅ ژبه، ان وينايي ژبه چې د طبيعت له معيارونو سره په ورته توگه تړل شوی، د تفکر په وړاندې د مقاومت توان لرلی نشي.» (د ن.ی. مار منتخب آثار دې وليدل شي).

که دا د «جادوگرانه - کونښن»^{۱۷} اپلټې په بشري عادي ژبه وژباړو، پایله یې دا ده:

الف) ن.ی. مار، تفکر له ژبې جلا کوي؛

ب) ن.ی. مار عقیده لري چې خلک بی له ژبې د تفکر په مرسته هم کولای شي د یو بل په خبره پوه شي، هغه تفکر چې د ژبې له «طبیعي جوهر» او «طبیعي معیارونو» څخه آزاد دی؛

ج) له ژبې څخه د تفکر جلا کول او ژبه له «طبیعي جوهر» «خلاصول»؛ ن.ی. مار په ایده ایستی ډنډ کې ډوبوي.

ویل کیږي افکار مخکې له دې چې د خبرو په بڼه راڅرگند شي د انسان په ماغزو کې گرځي؛ له ژبني موادو پرته رامینځته کیږي او پرته له دې چې ژبني پوښښ ولري په اصطلاح په برېښ ډول رامینځته کیږي. خو دا بېخي غلطه ده. کله چې افکار د انسان په مغزو کې رامینځته کیږي او هره شېبه چې رامینځته کیږي، یوازې د ژبني موادو پر بنسټ رامینځته کیږي او موجودیت پیدا کوي. افکار د ژبې د اصطلاحاتو او عباراتو پر اساس رامینځته کیږي.

برېښ افکار، له ژبني موادو او له «طبیعي جوهر» آزاد افکار شتون نلري. څنگه چې مارکس ویلي چې «ژبه د فکر مستقیم واقعیت دی» نو د فکر واقعیت په ژبه کې راڅرگندیږي. یوازې ایده‌الیستان ویلي شي چې فکر د ژبې له «طبیعي جوهر» سره تړاو نلري او تفکر د خپل واقعیت لپاره ژبې ته اړتیا نلري.

---

^{۱۷} ن.ی. مار باور درلود چې معمولي (وینایي) ژبه د خپل پیدایښت په لومړیو کې د جادوگری وسیله او د غیب ویونکو جادوگرو په لاس کې وه. دا اصطلاح د مار له آثارو نقل شوی ده.

لنډه دا چې په سمانتیک (ماناپوهنه) کې اغراق او ناسمه کارونه، ایډه الیزم ته د ن.ی. مار د لېږد لامل شو. نو دې پایلې ته رسېږو که سمانتیک (سماسیولوجي) له هغه ډول اغراق او ناسمې کارونې څخه وساتل شي. چې ن.ی. مار او د هغه ځینې «مريدان» یې تر سره کوي، د ژبپوهنې لپاره خورا ګټور تمایدايې شي.

۳. پوښتنه: تاسو کاملاً سم وایې چې د بورژوازي او پرولتاریا افکار، مفاهیم، عادتونه او اخلاقي آرونه له یو بل سره مستقیماً متضاد دي. د دې ښکارندو طبقاتي ځانګړتیا ښکاره ده چې د ژبې په سمانتیک اړخ (او ځینې وختونه د ژبې پر شکل - د کلیمو پر زېرمې - څرنگه چې په مقاله کې مو ورته په سمه توګه اشاره شوی) اغېزه کوي. آیا کولای شو د ژبپوهنې د خاصو موادو او په سر کې د ژبې د سمانتیک اړخ د شننې پر مهال د هغو مفاهیمو له طبقاتي منځپانګې خبرې وکړو چې د ژبې په وسیله څرګندېږي؟ په تېره بیا په هغو مواردو کې چې ژبه نه یوازې د انساني افکارو د څرګندونې لپاره کارول کېږي، بلکې په ورته وخت کې د واقعیت په اړه د انسان چلند هم ښکاره کوي، هغه چلند چې په کې د انسان طبقاتي پیوستون او نږدې والی په ښکاره توګه څرګندېږي؟

ځواب: که دا خبره یو څه لنډه کړو، نو غواړئ پوه شئ چې آیا طبقات پر ژبه اغېز لري؟ آیا هغوی خپلې ځانګړې کلیمې او اصطلاحات ژبې ته معرفي کوي؟ آیا داسې بېلګې شته چې د خپل طبقاتي تړاو له مخې دې خلک یوې ټاکلې کلیمې او یا اصطلاح ته بېلابېلې ماناګانې وکاروي؟

هو طبقات پر ژبه اغېز کوي، خپلې ځانګړې کلیمې او اصطلاحات ژبې ته دننه کوي او کله هم له یوې او ورته کلیمې او اصطلاح بېلابېلې ماناګانې اخیستل کېږي. په دې کې شک نشته!

خو ځانگړې کليمې او اصطلاحات او همدا ډول په سمانتیک کې توپير د ټولو خلکو لپاره د عامې واحدې ژبې د تکامل په برخه کې جدي اهميت لرلی نشي او دا کليمې او اصطلاحات نشي کولای د ژبې اهميت کم او ځانگړتيا يې وربدله کړي.

ځکه چې:

لومړی، دا ډول ځانگړې کليمې او اصطلاحات او د سمانتیک توپيروالی په يوه ژبه کې ډېر کم دی، چې په سختی د يوې ژبې ټولټال يوه سلنه جوړوي. نو ویلی شو چې نژدې ټولې کليمې او اصطلاحات او همدا ډول سمانتیک يې د يوې ټولنې ټولو طبقو لپاره عام دی.

دوهم، ځانگړې کليمې او اصطلاحات چې يوڅه طبقاتي رنگ لري، له کوم «طبقاتي» گرامري قاعدې سره (چې البته شتون نلري) په خبرو کې نه کارول کيږي، بلکې د عامې ژبې د گرامري قاعدې مطابق کارول کيږي.

نو د همدې لپاره د خاصو کليمو او اصطلاحاتو شتون او د ژبې په سمانتیک کې د توپير واقعیت، نه يوازې دا چې د عامې واحدې ژبې شتون او اړتيا نه ردوي، بلکې دا اړتيا تاييدوي.

۴. پوښتنه: تاسو په خپله مقاله کې په سمه توگه، مار د مارکسیزم مبتدل کونکی گڼلی دی. آیا دا په دې مانا ده چې ژبپوهان، زموږ په گڼون ځوان ژبپوهان، باید د مار د ژبپوهنې ټول ميراث رد کړي؛ د هغه چا ميراث، چې د ژبپوهنې په برخه کې د ډېرو ارزښتمنو څېړنو وياړلري؟ (کله چې بحث پيل شو، ملگرو چيکوباوا، سانزيف او نورو په دې اړه ليکنې کړي دي). آیا له مار سره د انتقادي چلند له امله نشو کولای هغه څه چې گټور او ارزښتمن دي، ترې واخلو؟

خواب: ښکاره ده چې د ن.ی.مار په آثارو کې یوازې تېروتنې نشته، خو کله چې هغه په ژبپوهنه کې د مارکسیزم عناصر په تحریفې ډول وکارول، کله چې هغه کونښن وکړ د ژبې یوه خپلواکه تئوري وړاندې کړي، نو ډېرې سترې تېروتنې یې وکړې. خو ن.ی.مار یو شمېر ښه، گټور او پاخه لیکلي آثار هم لري، چې په هغو کې یې خپله تئوریکه ادعا هېره کړې او بېلابېلې ژبې یې په منصفانه، او باید ووايو په استادانه ډول تر شننې لاندې نیولي دي. په دې آثارو کې کولای شوو داسې ډېر شمېر شيان پیدا کړو چې ارزښتناک او ښوونیز دي. ښکاره ده چې دا ارزښتمن او ښوونیز شيان باید د ن.ی.مار له آثارو واخیستل شي او وکارول شي.

۵. پوښتنه: ډېر شمېر ژبپوهان، فورمالیزم د شوروي ژبپوهنې د غړتیا له عمده لاملونو یو لامل گڼي. ډېر لېوال یوو چې ستاسو په نظر پوه شوو چې په ژبپوهنې کې فورمالیزم څه ته وايي او څنگه کولای شوو ورباندې برلاسي شوو؟

خواب: ن.ی.مار او «مريدان» یې هغه ژبپوهان چې د نوموړي «نوي دکترین» نه مني، په «فورمالیزم» تورنوي. ښکاره ده چې دا تور بی بنسټه او نامعقول دی.

ن.ی.مار گرامر یوه تشه «فورمالیته» گڼي او هغو کسانو ته چې گرامري سیستم د ژبې بنسټ گڼي فورمالیستان وايي، چې دا کاملاً احمقانه ده.

فکر کوم «فورمالیزم» د «نوي دکترین» د لیکوالانو لخوا اختراع شوی، چې په ژبپوهنې کې د مخالفینو په وړاندې خپله مبارزه اسانه کړي.

د شوروي د ژبپوهنې د غړندتیا لامل د ن.ی.مار او د هغه د «مريدانو» لخوا اختراع شوی «فورمالیزم» نه، بلکې په ژبپوهنه کې آراکچيفي رژیم او تئوریکي نیمگړتیاوې دي. آراکچيفی رژیم د ن.ی.مار د «مريدانو» لخوا رامینځته شو. په ژبپوهنه کې تئوریکه سرگرداني د ن.ی.مار او د هغه د نژدې همکارانو لخوا

رامینخته شوه. د دې غړندتیا پای ته رسولو لپاره آراکچیفی رژیم او تئوریکه سرگردانی باید له مینځه لاړه شي. د دې طاعوني ټپونو لېرې کول به د شوروي ژبپوهنه ورغوي، سمې لارې ته به یې برابره او د شوروي ژبپوهنه به قادره کړي چې د نړۍ په ژبپوهنې کې لومړی ځای خپل کړي.

۲۹ جون ۱۹۵۰

(پراودا، ۴ جولای ۱۹۵۰)

ملگرو ته ځوابونه

ملگري سائزيف ته

بناغلی ملگریه سائزيفه،

لیک ته مو ځکه له ډېر ځنډ وروسته ځواب وایم، چې همدا پرون یې د مرکزي کمیټې له سیستم څخه ما ته راولېږه. بې له شکه د گړدودونو په اړه زما دریځ دې سم تفسیر کړی دی. «طبقاتي» گړدودونه، ښه به وي چې ځانگړې کلیمې او اصطلاحات ونومول شي، د پرگنو لخوا نه کارول کیږي، بلکې د ټولني پورتنی کوچنی قشر ترې استفاده کوي. سربېره پر دې دا ډول گړدودونه خپل گرامري سیستم او د کلیمو بنسټیزه زېرمه نلري، نو خپلواکو ژبو ته بدلېدلې نشي.

خو بل اړخ ته سیمه ایزه («محلي») گړدودونه د پرگنو لخوا کارول کیږي او خپل گرامري سیستم او د ځانگړو کلیمو بنسټیزه زېرمه لري. له دې کبله ځینې سیمه ایزه گړدودونه د ملتونو د جوړېدو په بهیر کې دا شونتیا مومي چې ملي ژبو ته بنسټ چمتو کړي او خپلواکو ملي ژبو ته تکامل وکړي. د بېلگې په توگه د روسي ژبې د کورسک - اوربل گړدود (کورسک - اوربل «خبرې») چې د روسي ملي ژبې پیلامه یې جوړه کړه. دا خبره د اوکرائیني ژبې د پولاتاوا - کیف گړدود په اړه هم سمه ده، چې د اوکرائیني ملي ژبې لپاره یې بنسټ جوړ کړ. خو د دې ژبو نورو گړدودونو خپله اصیلتیا ورکه او د دغو ژبو سره یوځای او په هغوي کې ورک شول.

معکوس بهیر هم رامینځته کیږي، کله چې یو ملیت د اقتصادي پرمختگ د اړینو شرایطو د نشتون له امله په ملت نه بدلېږي او د دغه ملیت واحد ژبه په دولت کې د ملیت نه د ادغام له امله له مینځه ځي. خو سیمه ایزه گړدودونه، چې لا یې وخت

نه دی پیدا کړی چې په واحدۀ ژبه کې په بشپړه توگه گډ شي، بیا راژوندی کيږي
او د جلا خپلواکو ژبو د جوړېدو پیلامه جوړوي. ممکن، دا بېلگه د ساري په توگه د
منگوليايي واحدې ژبې په اړه سمه وي.

۱۱ جولای ۱۹۵۰

پراودا، ۲ اگست ۱۹۵۰

ملگرو د. بلکین او س. فورر ته

ستاسو لیکونه مې تر لاسه کړل.

تېروتنه مو په دې کې ده، چې تاسې دوه بېلابېلې موضوع گانې سره گډې کړې او ملگري کراشنيکوا ته زما د ځواب د بحث موضوع مو له بلې موضوع سره بدله کړې ده.

۱. ما په خپل ځواب کې پر ن.ی. مار، چې د ژبې (وینايي) او فکر په موضوع کې، ژبه له فکر جلا کوي او په دې ډول ايډياليزم ته وليږي، نیوکه کړې وه. ما د همدې لپاره د هغو نورمالو انسانانو یادونه کړې چې د خبرو فکري استعداد لري. زه لا ډېر باوري شوی يم، چې د دې شان انسانانو تفکر يوازې د ژبني موادو په اساس رامینځته کېږي. هغه لغز فکر، چې له ژبني موادو سره تړاو نلري، د هغو خلکو په مینځ کې شتون نلري چې د خبرو فکري استعداد لري.

تاسې د دې په ځای چې دا تزومنی او يا يې رد کړئ، هغو غیرنورمالو انسانانو ته اشاره کوئ، چې بې ژبې، کانه او گونگیان دي او د خبرو لپاره ژبه په اختیار کې نلري. نو ښکاره ده، چې د هغوی فکر د ژبني موادو پر بنسټ نه رامینځته کېږي. څنگه چې گورئ دا موضوع بېخي بله موضوع ده او ما تر بحث لاندې نیولی نه ده او نیولی يې هم نشم، ځکه ژبپوهنه له هغو عادي انسانانو سره تړاو لري، چې د خبرو استعداد لري، نه له هغو غیر عادي کانو - گونگیانو سره چې د خبرو کولو استعداد ونلري.

تاسې د بحث موضوع له یو بل مطلب سره، چې زموږ د بحث موضوع نه ده، بدله کړې ده.

۲. د ملگري بلکين له ليک څخه څرگندېږي، چې هغه د «الفاظو ژبه» (وينايي ژبه) د «حکوتونو او اشارو ژبې» (د مار په اصطلاح «لاسي» ژبې) سره برابره گڼي. داسې ښکاري چې د هغه په فکر د حرکتونو او اشارو ژبه او د الفاظو ژبه يو ډول اهميت لري او کله چې انساني ټولنو د الفاظو ژبه نه درلوده، «لاسي» ژبې د الفاظو د ژبې پر ځای، چې وروسته رامینځته شوه، کارېدله.

که ملگری بلکين په رښتيا دا ډول فکر کوي، نو لويه تېروتنه کوي. وينايي ژبه يا د الفاظو ژبه د بشري ټولني هغه يوازینی ژبه ده چې کولای شي د خلکو د اړيکو د مناسبې وسيلې په توگه تل کارنده ووسي. تاريخ داسې انساني ټولنه، ان ډېره وروسته پاتې ټولنه نه پيژني چې خپله ځانگړی وينايي ژبه ونلري. توکم پيژندنه (ايتنوگرافي) داسې يو وروسته پاتې قوم نه پيژني چې خپله وينايي ژبې يې نه وي درلودلې، که په تيرې پېړۍ کې د استراليايانو او يا د تيبيرا دل فيگو^{۱۸} په څېر زاړه او ان ډېر لرغوني قومونه هم وي. د بشريت په تاريخ کې وينايي ژبه يو له هغو ځواکونو څخه وه چې له انسانانو سره يې مرسته وکړه چې د ژويو له نړۍ بېل، په ټولنو کې سره راټول او خپل د تفکر استعداد پرمختللی او ټولنيز توليد تنظيم کړي، د طبيعي ځواکونو په وړاندې برياله مبارزه مخ ته بوځي او ننني پرمختگ ته ورسېږي.

د همدې لپاره په اصطلاح د حرکتونو او اشارو ژبه، چې ضعیفه او محدودیتونه يې زيات دي، د غړېدو وړ نه ده. دا اصلاً کومه ژبه نه ده، ان د ژبې ځايناستی يې

---

^{۱۸} تيبيرا دل فيگو په لاتينه امريکې کې پرته سيمه ده، چې اوس د ارجانتين او چيلي تر مينځ ويشلی شوی ده. دا سيمه، چې د «اور ځمکې» په نامه يادېږي يو له هغه لرغونو سيمو ده، چې تر ټولو پخوانيو انسانانو په کې ژوند درلود. پښتو. ژ.

گڼلی نشوو، چې په یو ډول نه یو ډول د وینایي ژبې پر ځای وکارول شي. د حرکتونو او اشارو ژبه، که څه هم ډېر زیات محدود امکانات لري، خو د یوې مرستندويه وسیلې په توگه یې انسان کله ناکله د خپلو خبرو پر دغه یا هغه ټکي د ټینگار په موخه کاروي. څرنگه چې ساده لرگین رمی د یو پرمختللي پنځه پال ځنځيري تراکتور یا د تخم شیندنې تراکتور سره پرتله کیدای شي، همدا ډول د حرکتونو او اشارو ژبه له وینایي ژبې سره د پرتلې وړ نه ده.

۳. داسې ښکاري چې تاسې لومړی له کڼو - گونگیانو سره لېوالتیا لری، بیا د ژبپوهنې له مسئلو سره. داسې برېښي چې دقیقاً همدې وضعیت هڅولی یې، چې یو لړ پوښتنې له ما وکړې. ښه خبره ده، که تاسې ټینگار کوئ، زه ستاسې د هیلې د پوره کېدو مخالف نه یم.

د کڼو - گونگیانو موضوع څه ده؟ آیا دوې د فکر کولو استعداد لري؟ آیا کولای شي افکار وژبړوي؟ هو، هغوې د فکر کولو استعداد لري او د هغوې په مغزو کې افکار رامینځته کیږي. ښکاره ده، له هغه ځایه چې کانه - گونگیان د خبرو له استعداده بی برخې دي، د هغوې فکر د ژبني موادو پر بنسټ نه زېږول کیږي. آیا دا موضوع نه ښکاره کوي چې د کڼو - گونگیانو افکار برېښي دي او(د مار په اصطلاح) له «طبیعي معیارونو» سره تړاو نلري؟ نه، داسې نه ده. د کڼو - گونگیانو افکار یوازې د هغو انځورونو، احساساتو او تصوراتو پر بنسټ راڅرگندېږي او شتون لري، چې په ورځني ژوند کې د بهرنۍ نړۍ د اشیاءو او د هغوې تر مینځ د اړیکو له لارې د دوې په افکارو کې رامینځته کیږي. ښایي د باصرې، لامسې، ذائقې او شامې حواسو منندوی ووسو. افکار له دې انځورونو، احساساتو او تصوراتو پرته، تش او له محتوای محرومه او د همدې لپاره شتون نلري.

۲۲ جولای ۱۹۵۰ (پراودا، ۲ اگست ۱۹۵۰)

ملگري ۱. خولوپف ته

ليک دې راورسېده.

د زياتې بوختيا له امله په ځواب ليکنې کې وځنډېدم. ليک دې په ضمني ډول له دوو فرضونو سره ادامه مومي: لومړی فرض دا دی چې کولای شوو د دې يا هغه ليکوال له آثارو خبره نقل کړو، بې له دې چې په پام کې ونيسو چې دا خبره له کوم تاريخي پېر سره اړيکه لري. دويم فرض دا دی چې د مارکسيزم دا يا هغه فورمول او استنباط، چې د يو تاريخي پېر د تکامل د مطالعې پايله ده، د ټولو تاريخي پېرونو لپاره سم او د همدې لپاره بايد ثابت وساتل شي.

بايد وويل شي چې دا دواړه فرضونه په بشپړه توگه ناسم دي.

دا هم څو مثالونه:

۱. د تېرې پېړۍ په څلويښتمو کلونو کې، کله چې لانحصاري پانگوالي موجوده نه وه، کله چې پانگوالی د يو څه نرمښت سره سعودي پرمختگ درلود او هغو نويو ټاټوبو ته يې پراختيا مونده، چې لا اشغال شوي نه وو او د پانگوالی د ناموزون تکامل قانون لا په بشپړه توگه پلي شوی نه و؛ مارکس او انگلس دې پايلې ته ورسېدل چې سوسياليستي انقلاب په يو ټاکلي هېواد کې بريا ته رسېدلې نشي او يوازې په ټولو يا په ډېري متمدنو هېوادونو کې د عمومي ضربې په پايله کې دا انقلاب بريالی کيدای شي. دا پايله، وروسته ټولو مارکسيستانو ته په يو لارښود آر بدل شو.

خو د شلمې پېړۍ په لومړيو، په ځانگړي توگه د اولې نړيوالې جگړې په بهير کې، کله چې ټولو ته روښانه شوه چې غير انحصاري پانگوالي په څرگند ډول انحصاري

پانگوالی ته تکامل موندلې، کله چې هسکېدلې پانگوالې په مېژنې پانگوالې بدله شوه، کله چې جگړې د نړيوالې امپريالستي جبهې نه رغېدونکې کمزورتياوې ښکاره کړئ او د تکامل نامتوازن قانون دا وښوده چې پرولتاريایي انقلاب په بېلابېلو هېوادونو کې په بېلابېلو وختونو کې تر سره کېدای شي؛ لښين د مارکسيستي تيوري پر بنسټ دې پایلې ته ورسيد، چې د تکامل په نويو شرايطو کې سوسياليستي انقلاب په يو جلا هېواد کې هم بشپړې بريا ته رسېږي. لښين دا وښوده، چې په ځينو او يا ټولو متمدنو هېوادونو کې د سوسياليستي انقلاب هممهاله بريا په دغه هېوادونو کې د انقلاب د نامتوازنې ودې له امله ناشونی او د مارکس او انگلس زوړ فورمول له اوسني تاريخي شرايطو سره نور د مطابقت وړ نه دی.

خرنگه چې ښکاري دلته مور د سوسياليزم د بريا د مسئلې په اړه دوه بېلابېلې پایلې لرو، چې نه يوازې د يو بل متناقضې دي، بلکې ان يو بل نفی کوي. هغه دگماتستان او تلموديان^{۱۹} چې د يوې موضوع په منځپانگې کې له تعمق او تاريخي شرايطو پرته په ميکانیکي ډول خبره رانقلوي، امکان لري ووايي، چې له

---

^{۱۹} تلمود: د يهودانو هغه کتاب دی چې په کې د يهودو د هغو سنتونو او د موسى د شرايع تفسير شامل دی، چې يهودو علما او روحانيونو د اجتهاد په توگه پر تورات ليکلي دي. د دې سربره په دې کتاب کې تاريخي پيښې او اسطورې هم شاملې دي.

تلمود په دوه ډوله دی: يو د اورشلیم تلمود دی، چې د څلورمې زېږديزې پېړۍ شاوخوا تاليف شوی او بل د بابل تلمود دی، چې په شپږمه پېړۍ کې تاليف شوی دی. يهودان، دا کتاب له تورات وروسته، يو مقدس کتاب گڼي.

دلته له تلموديانو څخه موخه، هغه کسان دي چې د تيوريگانو سره د منطقي چلند پر ځای دگماتستي او کتابي چلند کوي. پښتو. ژ.

دې دوو پایلو یوه بې مطلقاً غلطه او باید لېرې واچول شي او بله بې مطلقاً سمه او باید د تکامل پر ټولو پېرونو یو ډول تطبیق شي. مارکسیستان دا کار نه کوي، خو په دې پوهېږي چې دگماتیسټان او تلمودیان تېروتنه کوي. مارکسیستان دا کار نه کوي، خو په دې پوهېږي چې دا دواړه پایلې سمې دي، خو نه په مطلق ډول؛ هره پایله د خپل مهال سره سمه ده: د مارکس او انگلس پایله د غیرانحصاري پانگوالی د دورې لپاره او د لنین پایله د انحصاري پانگوالی د دورې لپاره سمه ده.

۲. انگلس په «انتي دورینگ» کتاب کې ویلي دي، چې له سوسیالیستي انقلاب وروسته، دولت د زوال لپاره چمتوالی نیسي. زموږ په هېواد کې د سوسیالیستي انقلاب له بریا وروسته به گوند کې دگماتیسټان او تلمودیان د دې غوښتونکي شول چې گوند باید د دولت د ژر زوال، د دولتي سازمانونو د انحلال او له دایمي پوځ څخه د تېرېدنې لپاره قدمونه پورته کړي.

خو د نړیوال شته وضعیت د مطالعې له مخې، د شوروي مارکسیستان دې پایلې ته ورسېدل چې د پانگوالی له کلابندی سره، کله چې یوازې په یو هېواد کې سوسیالیستي انقلاب بری ته رسېدلی او په نورو ټولو هېوادونو کې پانگوالي واکمنه ده، د دې لپاره چې دغه هېواد د پانگوالی د کلابندی په وسیله ونه خپل شي، د بریمن انقلاب ټاټوبی نه باید کمزوری شي، بلکې باید په هره برخه کې خپل دولت، د دولت ارگانونه، استخباراتي ارگانونه او پوځي ارگانونه پیاوړي کړي.

روسي مارکسیستان دې پایلې ته ورسېدل، چې د انگلس دا فورمول هغه وخت سم دی چې سوسیالیزم په ټولو او یا ډېری هېوادونو کې بریا ته ورسېږي؛ دا فورمول په داسې شرایطو کې د تطبیق وړ نه دی، چې سوسیالیزم یوازې په یو هېواد کې بری ته رسېدلی وي او په نورو ټولو هېوادونو کې پانگوالي واکمنه وي.

نو ښکاره ده چې دلته د سوسیالیستي دولت د برخلیک په اړه دوه فورمولونه لروو، چې هر یو بل نفي کوي.

دگماتستان او تلمودیان ممکن ووايي چې دا ډول وضعیت د زغم نه وړ شرایط رامینځته کوي، ښايي یو له دې فورمولونو د مطلق غلط فورمول په توګه لېرې واچول شي او بل فورمول د مطلق سم فورمول په توګه، د سوسیالیستي دولت د تکامل په ټولو مهالونو تطبیق شي. مارکسیستان دا کار نشي کولای، خو په دې پوهېږي چې دگماتستان او تلمودیان ناسم دي. دا دواړه فورمولونه، سم دي؛ خو نه په مطلق ډول، هر یو یې د خپل وخت لپاره سم دی: د شوروي مارکسیستانو فورمول په یو او یا څو هېوادونو کې د سوسیالیزم د بریا پر مهال سم دی، خو د انگلس فورمول د هغه وخت لپاره سم دی، چې په بېلابېلو هېوادونو کې د سوسیالیزم مداومه بریا په ډېری هېوادونو کې د سوسیالیزم د بریا لامل او د دغه فورمول د تطبیق لپاره اړین شرایط رامینځته شوي وي.

د دې مثالونو شمېر زیاتولی شوو.

د ژبې د مسئلې په تړاو هم دغه شان دوه بېلابېل فورمولونه سم دي. هغه فورمولونه چې د ستالین له بېلابېلو آثارو اخیستل شوي او د ملګري څولوپف په لیک کې رانقل شوي، د ستالین «د ژبپوهنې په اړه د مارکسیزم لید دود» اثر ته مراجعه کوي. د دې مراجعې پایله دا ده، چې د دوو ژبو د امتزاج له امله معمولاً یوه ژبه بريالی او بله نابودېږي او د دوو ژبو امتزاج، نوې ژبه - درېمګرې ژبه - نه زېږوي، بلکې له دې ژبو یوه ژبه خوندي پاتې کېږي. هغه بیا د شوروي اتحاد د کمونیست (بلشویک) ګوند شپاړسمې کنگرې ته د ستالین وړاندې شوي گزارش ته مراجعه کوي، چې په کې ویل شوي چې په نړیواله کچه د سوسیالیزم د بریا په دوران کې، کله چې سوسیالیزم پیاوړی کېږي او د ورځني ژوند برخه ګرځي، ملي

ژبې په ناچاره په يوې عامې ژبې کې گډېږي، چې ښکاره ده دا ژبه نه وليکاروسي^{۲۰} ژبه ده او نه هم آلماني ژبه، بلکې يوه نوې ژبه ده. د دې دوو فورمولونو په پرتليز جاج ليدل کيږي چې دا دوه فورمولونه نه يوازې دا چې له يو بل سره اړخ نه لگوي، بلکې يو بل نفي کوي. د دې وضعيت په ليدو، ملگری خولوپف نهيلي کيږي او په خپل ليک کې کاري: «ستا له مقالې په دې پوه شوم چې د ژبو له امتزاج څخه هيڅکله نوې ژبې نه رامینځته کيږي، خو د مقالې مخکې، د شوروي اتحاد د کمونيست (بلشويک) گوند په شپاړسمه کنگره کې ستا د وينا له مخې مې کلک باور درلود، چې په کمونيزم کې ټولې ژبې په يوه عمومي ژبه کې گډېږي.»

ښکاره ده چې په دې دوو فورمولونو کې د تناقض له کشفولو وروسته او په دې کلک باور درلودل چې دا تناقض بايد له مينځه لاړ شي، ملگری خولوپف د دې اړتيا ويني چې له دې فورمولونو څخه يو يې بايد د غلط فورمول په توگه لېږي واپچول شي او بل يې د ټولو پېرونو او هېوادونو لپاره د سم فورمول په توگه کلک ونيول شي، خو دا چې کوم فورمول بايد کلک ونيول شي، هغه ورباندې نه پوهېږي. د دې وضعيت پايله نهيليټوب دی. ملگری خولوپف ان شک نه کوي چې کيدای شي دواړه فورمولونه سم وي، خو هر يو د خپل وخت لپاره.

دگماتيسټان او تلموديان، چې د موضوع ماهيت نه سپړي، په ميکانیکي ډول او له هغو تاريخي شرايطو پرته خبرې رانقلوي چې موضوع ورسره تړاو لري. د همدې لپاره دوی له نهيليټوب سره مخ کيږي. که چيرې يو څوک د موضوعاتو منځپانگه

---

^{۲۰} وليکاروسان(لوی روسان)چې منظور په خپله روسان دي،روسانو له انقلاب مخکې ځان ته وليکاروس او اوکرائينيانو ته يې«مالوروس»(کوچني روسان) او بلاروسانو يې«بلوروس»(سپين روسان) ويل.

تر ارزونې لاندې ونيسي، نو هيڅکله به نهيلي نشي. حقيقت دا دی چې د ستالين «د ژبپوهنې په اړه د مارکسيزم ليددود» رساله او د گوند په شپاړسمې کنگرې کې د ستالين وينا، دوه بشپړ جلا پېرونه په پام کې لري او د همدې لپاره دوه مختلف فورمولونه وړاندې کيږي.

هغه فورمول چې ستالين په خپله رساله کې وړاندی کړی او هلته د ژبو له امتزاج غږېږي، موخه يې په نړيواله کچه د سوسياليزم له بریا مخکې بېر دی، کله چې په نړۍ کې زبېناکگرې طبقې حاکمه ځواکمنتيا لري؛ کله چې ښکېلاک او ملي ستم په خپل قوت پاتی دی؛ کله چې د دولتونو تر مينځ د اختلافاتو له امله د ملتونو تر مينځ ملي جلاتوب او دوه اړخيزه بی اعتمادی په خپل ځای ټينگه پاتی ده؛ کله چې د ملي حقوقو تساوی شتون نلري - څرنگه چې اوس يې نلري؛ کله چې د ژبو امتزاج، د يوې ژبې د واکمنتيا لپاره د مبارزې له لارې تر سره کيږي؛ کله چې د ملتونو او ژبو تر مينځ د سوله ايزې او دوستانه مرستې لپاره اړين شرايط نه وي - څنگه چې اوس نشته؛ او کله چې د ژبو متقابل مرسته او بډاينه، چې ورته اړتيا ده، نه وي، بلکې ځينې ژبې مدغمې او ځينې ژبې بريالې کړای شي؛ نو ښکاره ده چې په داسې شرايطو کې يوازې غالبې او مغلوبې ژبې لرلی شوو. دقیقاً همدا شرايط دي چې د ستالين فورمول يې په پام کې نيسي کله چې وايي، چې د ژبو د امتزاج - د بېلگې په توگه د دوو ژبو د امتزاج - پایله نه يوه نوې ژبه، بلکې د يوې ژبې بریا او د بلې ژبې ماته ده.

د ستالين دويم فورمول، چې په يوې عامې ژبې کې د نورو ژبو ادغام ته په کې اشاره شوی او د گوند شپاړسمې کنگرې ته د هغه له وينا اخيستل شوی، بل پېر په پام کې لري: په نړيواله کچه د سوسياليزم تر بریا وروسته پېر؛ کله چې نور نړيوال امپرياليزم شتون نه لري؛ کله چې زبېناکگرې طبقې نابودې شوي او د ملي ستم

او ښکېلاک جرړې ایستل شوي؛ کله چې ملي جلاتوب او متقابلې بی اعتمادی خپل ځای متقابل اعتماد او د ملتونو تر مینځ حسنه اړیکو ته پریښودلی؛ کله چې د ملتونو برابري پلې شوې؛ کله چې د ژبو د ځپلو او ادغامولو سیاست نور منسوخ شوی؛ کله چې د ملتونو تر مینځ مرسته رامینځته شوې او ملي ژبو ته دا شونتیا برابره شوی چې د گډې مرستې له لارې په آزاده توگه یوه او بله بډایه کړي؛ نو ښکاره ده چې په دې شرایطو کې نور د ځینو ژبو ځپل او نابودول او د ځینو ژبو بریا د پوښتنې وړ هم نه ده. په دغسې پېر کې نور دوه ژبې نه لرو، چې د ژبو په مبارزه کې یوه یې ماته خوږي او بله یې بریالی راوځي، بلکې سلگونه ملي ژبې لرو چې له مینځه به یې د ملتونو د اوږدې اقتصادي، سیاسي او کلتوري مرستو په پایله کې، لومړی تر ټولو بډایه او متحده سیمه ایزې ژبې راڅرگندېږي او ورپسې به دا سیمه ایزې ژبې په یوې واحدې نړیوالې ژبې کې گډېږي؛ ښکاره ده، چې دا ژبه به نه الماني وي، نه روسي، نه انګلیسي، بلکې یوه نوې ژبه به وي، چې د ملي او سیمه ایزو ژبو ښه عناصر به یې جذب کړي وي.

دا دوه جلا فورمولونه چې د ټولني د دوو بېلابېلو تکاملي پېرونو سره تړاو لري او دقیقاً د دې لپاره، چې له دوو پېرونو سره تړاو لري، نو دواړه سم دي - خو هر یو د خپل پېر لپاره.

دا غوښتنه چې دا فورمولونه دې یو بل سره تناقض ونلري او یو بل دې نفی نکړي، هومره بابېزه ده، لکه چې وغوښتل شي د پانګوالی د واکمنۍ پېر دې د سوسیالیزم د واکمنۍ له پېر سره تناقض ونلري او سوسیالیزم او پانګوالي نباید یو بل نفی کړي.

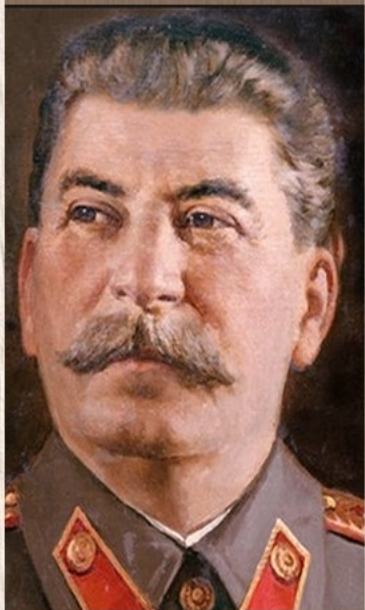
دگماتېستان او تلمودیان، مارکسیزم او د مارکسیزم جلا پایلې او فورمولونه د متعصبانه عقایدو هغه ټولګه گڼي، چې د ټولني د تکامل له شرایطو سره

«هيڅکله» بدلون نه مومي او د بدلون په وړاندې مقاومت کوي. دوي باور لري که چيرې دا پايلې او فورمولونه په ښه توگه زده کړي او په تصادفي ډول يې نقل کړي، نو دوي به د هرې ستونزې د حلولو توان ولري؛ خيال کوي چې په حافظه کې د دې پايلو او فورمولونو ثبتول به وکړاي شي دا پايلې او فورمولونه به د ټولو مهالونو او هېوادونو او د ژوندانه ټولو برخو لپاره کارنده کړي. خو داسې باور به يوازې هغه کسان ولري چې د مارکسيزم ليکنې گوري خو منځپانگه يې نه ويښي، دوی کولای شي مارکسيزم له ياده زده کړي، خو په مانا يې نه پوهېږي.

مارکسيزم د طبيعت او د ټولنې د تکامل د قوانينو علم، د ستمخپلو او استثمار شويو ولسونو د انقلاب علم، په ټولو هېوادونو کې د سوسياليزم د بريا علم او د کمونيستي ټولنې د جوړولو علم دی. مارکسيزم د علم په توگه نشي کولای ثابت پاتې شي، تکامل کوي او بشپړېږي. مارکسيزم د خپل تکامل په ترڅ کې نشي کولای د تازه تجربو او نويو معلوماتو په وسيله بډای نشي او په دې توگه ځينې فورمولونه او پايلې يې د وخت په تېرېدو سره خپل ځای نويو فورمولونو او پايلو ته ونسپاري، هغه فورمولونو او پايلو ته چې له نويو تاريخي دندو سره اړخ لگوي. مارکسيزم داسې پايلې او فرمولونه نه مني چې د ټولو دورو او پېرونو لپاره ثابت وي. مارکسيزم د هر ډول دکماتيزم دښمن دی.

۱۸ جولای ۱۹۵۰

پراودا، ۲ اگست ۱۹۵۰

«ژبه یوه وسیله ده، هغه افزار دی چې په مرسته یې خلک له یو بل سره خبرې اترې کوي، اندونه سره بدلوي رابدلوي او یو بل پیژني. له هغه ځایه چې ژبه له فکر سره مستقیم تړاو لري؛ نو فکر په کلیمو کې ثبت او سمبالوي او بیا د کلیمو د ترکیبولو له لارې هغه په جملو بدلوي. نو ویلی شوو چې ژبه د فکر او د انسان د فکري فعالیتونو د بریاوو د بهیر پایله ده چې په انساني ټولنه کې د اندونو مبادله شوني کوي.»

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**